

LUT
Lappeenranta
University of Technology

LUT School of Business and Management

Kauppätieteiden kandidaatintutkielma

Talousjohtaminen

Kuinka verosuunnittelu esitetään sanomalehtiartikkeleissa ?

How tax planning is presented in newspaper articles ?

12.5.2019
Tekijä: Eetu Häkkinen
Ohjaaja: Kati Pajunen

TIIVISTELMÄ

Tekijä: Eetu Häkkinen

Tutkielman nimi: Kuinka verosuunnittelu esitetään sanomalehtiartikkeleissa ?

Akateeminen yksikkö: School of Business and Management

Koulutusohjelma: Kauppatiede / Talousjohtaminen

Ohjaaja: Kati Pajunen

Hakusanat: Diskurssianalyysi, sanomalehti, verosuunnittelu, eetos, paatos, logos.

Tämän kandidaatintutkielman tavoitteena oli selvittää, miten perinteinen media käsittelee verosuunnittelua uutisoinnissaan. Aineistona toimii Helsingin Sanomien vuonna 2018 julkaistut verosuunnittelua käsittelevät artikkelit. Helsingin Sanomat valikoitui kohdeyritykseksi sen nauttiman arvostuksen ja levikin vuoksi. Artikkeleiden sisältöä tutkitkaan diskurssianalyysin menetelmin, tavoitteena on löytää verosuunnittelua käsittelevät diskurssit ja tutkia retoriikan keinoja, joilla näitä diskursseja vahvistetaan.

Verosuunnittelu on paljon esillä mediassa ja median tekemät paljastukset veronkierrosta nivoutuvat vahvasti myös verosuunnittelusta käytävään keskusteluun, tästä syystä tässä tutkielmassa kantavana teemana on myös veronkierron ja verosuunnittelun välinen ero. Suuret paljastukset ja niiden aiheuttama julkinen keskustelu aiheen ympäriltä luovat tutkimukselle mielenkiintoisen lähtökohdan: kuinka lukijoiden tulkintaan verosuunnittelua kohtaan pyritään vaikuttamaan retoriikan keinoin?

Tutkimusta suorittaessa havaittiin, kuinka laajasti retorisia keinoja kyetään käyttämään eri diskursseja vahvistettaessa. Toisaalta Helsingin Sanomien lukijoiden mielikuvissa nauttima arvoalta vähensi eetoksen hyödyntämistä, sillä artikkelien kirjoittajat varmasti tiedostavat työnantajansa tilan Suomessa.

ABSTRACT

Author: Eetu Häkkinen

Title: How tax planning is presented in newspaper articles ?

School: School of Business and Management

Degree programme: Business Administration / Financial Management

Supervisor: Kati Pajunen

Keywords: Discourse analysis, newspaper, tax planning, ethos, pathos, logos.

The purpose of this thesis was to study how traditional media views tax planning and how it depicts tax planning in its articles. The material for this study was collected from the release archive of Helsingin Sanomat. All material was collected by searching for all tax planning related articles they published in 2018. Helsingin Sanomat was chosen as the subject of this study since they have a lot of prestige and due to the fact that they have the most readers and subscribers of all newspapers which are published in Finland. The content of the articles are studied by means of discourse analysis. The aim is to find the different discourses related to tax planning that Helsingin Sanomat has created and to study which rhetorical strategies have been used to strengthen these discourses.

Tax planning has been a quite popular subject in media in the recent years. Also the exposure of tax avoidance done by companies and people has somewhat been linked to tax planning in public discussion. This leads to one of the main themes of this study, tax planning is not a synonym for avoiding taxes. These grand exposures and the affect they have had on public discussion related to tax planning gives an interesting starting point to this study: how traditional media uses rhetoric to affect the way readers relate to tax planning?

The findings of this study suggest that the usage of rhetoric as a means of strengthening the discourses was extensive. Also some articles seemed to lack the usage of ethos due to the prestige that Helsingin Sanomat has among its readers.

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
1.1. Tutkimuksen taustaa	1
1.2. Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset	2
1.3. Aineistonkeruu, -rajaukset ja analysointimenetelmä	2
1.4. Tutkimuksen rakenne	3
2. Verosuunnittelun ja Veronkierron taustaa	5
2.2. Verosuunnittelun määritelmä	5
2.3. Veronkierron määritelmä	5
2.3 Aikaisemmat tutkimukset	6
3. Diskurssianalyysi kirjallisuudessa	8
3.2. Mikä on diskurssi	9
3.3. Retorinen diskurssianalyysi	10
3.3.1 Eetos	11
3.3.2 Paatos	12
3.3.3 Logos	12
3.4. Diskurssianalyysin valinnan perustelu	13
4. Diskurssianalyysi sähköisistä artikkeleista	14
4.1. Aineistonkeruu	14
4.2. Aineiston analysointi	15
4.2.1 Laajan ongelman diskurssi	15
4.2.2 Valtiot osana ongelmaa diskurssi	17
4.2.3 Kansallisen hyödyn diskurssi	21
4.2.4 Eliitti vastaan tavallinen kansalainen diskurssi	25
5. Yhteenveto ja johtopäätökset	32
5.1 Mahdolliset jatkotutkimuskohteet	33
6. Lähdeluettelo ja liitteet	34

1. Johdanto

Verosuunnittelun hyödyntäminen on yritykselle tai yksityishenkilölle oma valinta, jolla voidaan vaikuttaa paljonkin omiin tuloihin, mutta sen vaikutukset koskettavat koko yhteiskuntaa, jossa toimitaan. Suorin verosuunnittelun vaikutus näkyy valtion vähentyneiden verotulojen muodossa, samojen tulojen, joilla tulisi kattaa yhteiskunnan sen jäsenille tarjoamat palvelut. Verosuunnittelua toteuttaneella taholla ei välttämättä ole minkäänlaista kannustinta tuoda itse esille toteuttamansa verosuunnittelun keinoja tai syitä, mutta median edustajilla taas on. Aihe koetaan kiinnostavaksi ja siitä kirjoitetaan paljon myös Suomessa.

1.1. Tutkimuksen taustaa

Veronkierto, veroparatiisit ja verosuunnittelu ovat olleet viime aikoina paljon mediassa esillä. Kososen (2013, 383) mukaan syynä tähän on ollut julkisuudessa esitetyt paljastukset veroparatiisien hyväksikäytöstä, sekä suuren yleisön huoli Suomen kansallisen talouden tilasta. Verosuunnittelu sinänsä on laillista toimintaa, mutta mikäli yritys harjoittaa sitä ja se paljastetaan ”suurellisesti” mediassa, kyseiselle yritykselle voi koitua tästä mainehaittaa negatiivisen julkisuuden muodossa. Tämän mainehaitan vaikutus voidaan havaita yrityksen toimintamallien muutoksesta: ennen yritysvastuukeskustelussa ei annettu veronmaksulle ja sen vastuullisuudelle kovinkaan suurta painoarvoa, vaikka yritysten verokäytänteillä on suuri vaikutus ympäröivään yhteiskuntaan (Jenkins & Newell 2013, 379). Mediassa on esitetty verojen minimointi ja verojen välttely yhdistetysti ”veronkierron” alla, tästä johtuen myös verosuunnittelu on saanut julkisuudessa negatiivisen leiman, yritysten veronmaksusta kirjoitetaan toisinaan myös halveksuvaan sävyyn. (Knuutinen, 2014, 352).

Verosuunnittelu on siis mediassa usein esillä, siitä kirjoitetaan sanomalehdissä ja käydään kansalaisten välillä debattia keskustelupalstoilla, mutta minkälainen kuva verosuunnittelusta muodostetaan Suomen suurimmalla levikillä lukijoita tavoittavan sanomalehden sivuilla? Entä, millä keinoin tätä kuvaa vahvistetaan?

1.2. Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoitteena on tutkia, analysoida ja arvioida Helsingin Sanomien lukijakunnalleen välittämää kuvaa verosuunnittelusta. Analysoinnissa keskitytään diskurssien luomiseen ja retoristen keinojen hyödyntämiseen näiden diskurssien uskottavuutta vahvistettaessa. Tämän työn päätutkimuskysymys on:

”Minkälaisia diskursseja verosuunnittelusta esitetään Helsingin Sanomien lukijoille?”

Tutkimuksen päällimmäisenä tavoitteena on havaita Helsingin Sanomien esittämiä diskursseja verosuunnittelusta kirjoitettaessa. Tutkimuksessa siis pyritään löytämään lukijoille esitetyt yleisimmät diskurssit, jotka käsittelevät verosuunnittelua ja toisena pyrkimyksenä näiden diskurssien tunnistamisen jälkeen niiden nimeäminen.

Työn alatutkimuskysymys on:

”Osataanko artikkeleissa hyödyntää retorisia keinoja luotujen diskurssien tukena?”

Päätutkimuskysymyksen tutkimisen lisäksi on loogista analysoida artikkeleissa hyödynnettyjä retorisia keinoja, jotta voitaisiin todeta keinot, joilla näitä diskursseja vahvistetaan. Onkin oleellista tutkia keinojen valikoimaa, jotta voidaan tehdä johtopäätöksiä siitä, asettuvatko lukijat luotujen diskurssien tukijoiksi vai vastustajiksi.

1.3. Aineistonkeruu, -rajaukset ja analysointimenetelmä

Tutkimuksen aineiston keruu suoritettiin tekemällä Helsingin Sanomien verkkosivuilla aineistohaku, jossa asiansanaksi asetettiin ”verosuunnittelu”. Aineiston aikajänteeksi rajattiin vuonna 2018 kirjoitetut artikkelit, täten aikarajaus tehtiin 01.01.2018 - 31.12.2018. Täten voidaan todeta, että tutkimus rajautuu vain Helsingin Sanomien, vuonna 2018 verosuunnittelua käsitteleviin artikkeleihin. Tutkimusta ei ollut mielekäästä rajata pelkästään talousosaston artikkeleihin, sillä se olisi varmasti vaikuttanut aineiston

kattavuuteen negatiivisesti: tavoitteena oli tutkia Helsingin Sanomien verosuunnittelusta luomia diskursseja ja retorisia keinoja, joilla näitä luotuja diskursseja vahvistetaan.

Diskurssianalyysissä ei ole yhtä yksittäistä, selkeää metodologista mallia, jota seuraamalla tutkimuksen voisi suorittaa. Tutkijan tulee itse kyetä valikoimaan diskurssianalyysinsä kannalta oleellimmat metodologiset työvälineet oman tutkimusasetelman – ja näkökulman tueksi. Diskurssianalyysin luonne voi vaihdella suuresti tutkimuksen luonteen vuoksi. Diskurssianalyysin voidaan kuitenkin todeta olevan menetelmä, jolla tutkitaan valmiita aineistoa. (Eskola & Suoranta 1998, 198). Tässä työssä Helsingin Sanomien artikkelit verosuunnittelusta toimivat tutkimuksen aineistona jotka, ovat ”valmista aineistoa” tutkittavaksi, aineisto tuli vain koota ja rajata tutkijan käytettäväksi, se oli jo olemassa Helsingin Sanomien julkaisuarkistossa asiasanan ”verosuunnittelu” alla.

Tutkimusmenetelmänä tässä kandidaatintutkielmassa käytetään diskurssianalyysiä. Kerätyn aineiston muoto ja tutkimuksen tavoitteet olivat diskurssianalyysin suuntaan ohjanneet tekijät. Aineisto on eri toimittajien, sekä yksityishenkilöiden kirjoittamista artikkeleista koostuva kokonaisuus, mutta tulee huomioida, ettei Helsingin Sanomien kokoluokan sanomalehdessä julkaista yhtäkään artikkelia, joka ei ole kulkeutunut päätoimittajan pöydän lävitse. Tästä syystä on luontevaa odottaa artikkeleiden seuraavaan tiettyjä diskursseja. Analyysissä on esitetty aineistosta esiin nousseita esimerkkejä retoristen keinojen hyödyntämisestä, jotka esitetään suorina lainauksina artikkeleista. Varsinainen tutkimus pohjautuu paljolti artikkeleissa hyödynnetyn kielen käytön analyysiin retorisena keinona.

1.4. Tutkimuksen rakenne

Tutkimus aloitetaan johdannolla, jonka tavoite on kuvata työn taustaa ja kuvata lukijalle tutkimuksen suoritustapa sekä tutkittava asia. Johdannon jälkeen kuvataan verosuunnittelun ja veronkierron käsitteet sekä vanhat tutkimukset aiheesta. Kolmas kappale sisältää kuvailun diskurssianalyysistä menetelmänä teoriakirjallisuuden pohjalta. Neljäs kappale käsittelee diskurssianalyysin menetelmin toteutettua tutkimusta tarkemmin, kappaleessa käydään tutkimuksen lähtökohdat tarkemmin ja kuinka aineistoa

käsiteltiin tutkimuksen aikana. Viimeisessä kappaleessa käydään lävitse tutkimuksen johtopäätökset ja yhteenveto sekä mahdolliset jatkotutkimusaiheet.

2. Verosuunnittelun ja veronkierron taustaa

Jotta voisimme tutkia minkälaisia diskursseja verosuunnittelusta luodaan mediassa, tulee tehdä selväksi verosuunnittelun ja veronkierron välinen ero. Julkisessa keskustelussa nämä käsitteet tuntuvat linkittyvän toisiinsa ja usein valitettavasti sekoittuvat yhdeksi kokonaisuudeksi, jolla viitataan laittomiin tai epärehellisiin toimiin, tästä syystä onkin oleellista tehdä käsitteiden välille ero. Seuraavat alaotsikot käsittelevät teoriamuodossa näiden kahden käsitteen väliset erot. Kolmannessa alaotsikossa tarkastellaan aiempia tutkimuksia, jotka ovat käsitelleet median ja suuren yleisön suhtautumista verosuunnitteluun.

2.2. Verosuunnittelun määritelmä

Verosuunnittelulla viitataan yleisesti joko verotustekijöiden huomioimiseen yrityksen päätöksenteon tukena tai vero-oikeudellisesti hyväksyttävään verojen määrän minimoimiseen. Vaikka verosuunnittelu on laillista toimintaa ja usein yrityksen tuloksen kannalta oleellista toimintaa, siitä keskustellaan yleensä erittäin negatiivisessa mielessä (Knuutinen, 2014, 501). Syrjän (2010,55) mukaan yritykset pyrkivät verosuunnittelun keinoin etsimään itselleen edullisimpia vaihtoehtoja sekä pitkällä että lyhyellä aikavälillä. Verolainsäädäntö luo yrityksille mahdollisuuksia suunnitella niihin kohdistuvaa verotusta ja sen vaikutuksia. Tehokkaasti toteutettu verosuunnittelu luo yrityksille kilpailuetua ja oikeanlaisen verotusstrategian valinnalla kyetään pienentämään yritystoiminnan kustannuksia huomattavissa määrin. (Mills, 1996).

Verosuunnittelun voidaan siis todeta teoriakirjallisuuden mukaan olevan täysin laillista toimintaa, sekä yrityksille tarjolla oleva yleisesti hyödynnetty kilpailukeino, joka on aikojen saatossa rakentunut eri maiden erilaisten verotuskäytäntöjen kautta. Verosuunnittelu ei tarkoita samaa kuin seuraavassa kappaleessa esiteltävä veronkierto.

2.3. Veronkierron määritelmä

Verosuunnittelulla viitataan siis toimintatapoihin, joilla yritykset pyrkivät keventämään kokonaisverotaakkaansa. Veronkiertämisellä taas viitataan tapauksiin, joissa tehdyn

toimenpiteen oikeudellinen muoto ei vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta. Veronkierroksi voidaan lukea myös tilanteet, joissa yritys tai yksityishenkilö pyrkii tarkoituksella vapautumaan verojen maksulta esimerkiksi kauppahintaa, ajankohtaa tai muuta vastiketta säätämällä. (Virtanen 2002, 71). Knuutisen (2013, 179) mukaan verosuunnittelua on verotuksen minimoiminen verolakeja niiden tarkoituksen mukaan hyödynnettäessä, mutta mikäli verojen minimoimisen keinot ovat verolainsäädännön tarkoituksen vastaisia, voidaan puhua veronkierrasta. Yleensä veronkiertämistarkoituksessa tehdyt toimet ovat luonteeltaan keinotekoisia. Mikäli yritys toimii rikoslain vastaisesti, esimerkiksi jättää saamaansa tuloa ilmoittamatta, on aina kyse verovilpistä tai -rikoksesta. Knuutinen (2013, 179) huomauttaa, että veronkiertämisen ulkopuolelle jää kuitenkin käsitteellisesti sekä tulojen salaaminen että väärien tietojen antaminen veroilmoituksessa.

Verosuunnittelun ja veronkierron rajan voidaan siis todeta olevan myös toisinaan tulkinnanvaraista, häilyvää ja tapauskohtaista. Kun puhutaan toimenpiteen oikeudellisesta muodosta on ymmärrettävää, että termien sekoittaminen keskenään mediassa voi toisinaan olla tahatonta, sillä saattaa olla hyvinkin sekavaa aiheen ulkopuolelta tulevalle henkilölle, kuinka toisessa tapauksessa esimerkiksi siirtohinnoittelu menee ”yhteisten pelisääntöjen” mukaan, kun taas toisessa tapauksessa se on rangaistava teko.

2.3 Aikaisemmat tutkimukset

Hardeck ja Hertl (2014) vertailivat aggressiivisia ja vastuullisia verostrategioita hyödyntäneitä yrityksiä ja näiden strategioiden vaikutusta kuluttajiin. Heidän tutkimuksensa lopputuloksena oli: aggressiivisia verostrategioita hyödyntävien yritysten arvostus laskee kuluttajien silmissä, mutta vaikka yritys viestisi mediassa vastuullisuudestaan verojen suhteen, sillä ei ole positiivista vaikutusta kuluttajan ostokäyttäytymiseen vaan pelkästään kuluttajan yritykselle antamaan arvostukseen.

Doyle, Hughes ja Glaister (2009) huomattavat että verosuunnittelu on mediassa erittäin suosittu aihe ja negatiivisesta julkisuudesta huolimatta edelleen suosittu toimintamalli suuryrityksissä. He myös toteavat verosuunnittelun olevan suurin eettisin haaste yritysten kirjanpitäjille.

Col ja Patel (2019) tutkivat verosuunnittelun ja yritysten sosiaalisen vastuun suhdetta. Heidän tutkimuksensa lopputuloksena oli havainto yleisön suhtautumisesta aggressiiviseen verosuunnitteluun, se lieventyy ajan myötä. Julkisessa keskustelussa negatiivista kuvaa yrityksen sosiaalisesta vastuusta aiheuttanut verosuunnittelun paljastuminen, lieventyy huomattavasti noin kahden vuoden kuluessa, jos yritykset harjoittavat muuta sosiaalisen vastuun mielikuvaa kohottavaa toimintaa. Col ja Patel toteavat yritysten harjoittavan riskienhallintaa tehdessään verosuunnittelua, niiden tulee laskelmoida, kuinka paljon vastuullisuuteen tulee sijoittaa, jotta verosuunnittelu on lopulta hyödyllistä.

Aikaisemmista tutkimuksista voidaan siis todeta verosuunnittelun olevan kannattavaa toimintaa, joskin verosuunnittelun paljastumisen yleisölle varsinkin yrityksen potentiaalisille asiakkaille voi olla yrityksen kannalta erittäin negatiivinen asia. Toisaalta yrityksen kannattaa punnita riskien ja saatavien voittojen suhde, sekä tutkailla mahdollisuuksia oman mielikuvansa kohottamiseen muilla keinoin kuin maksamalla veronsa "täysmääräisinä".

3. Diskurssianalyysi kirjallisuudessa

Diskurssianalyysi on tutkimusmenetelmä, joka tarkastelee kielenkäyttöä tai muuta merkitysvälitteistä toimintaa, jossa tavoitteena on tutkia, kuinka sosiaalista todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä. Diskurssianalyysi nojaa vahvasti sosiaalisen konstruktionismin pohjalle: kielenkäyttö mielletään osaksi todellisuutta, eikä pelkästään sen kuvantamisvälineeksi. Diskurssianalyysi ei ole teoreettisesti kovin tarkasti ennalta määritelty tutkimusmenetelmä. Diskurssianalyysin viitekehys rakentuu viiden teoreettisen lähtökohdan pohjalle: 1) kielenkäyttö sosiaalisen todellisuuden rakentajana, 2) useat rinnakkaiset merkityssystemit, 3) merkityksellisen toiminnan kontekstisidonnaisuus, 4) toimijoiden kiinnittyminen merkityssystemeihin sekä 5) kielenkäytön seurauksia tuottava luonne. (Jokinen, Juhila & Suominen 2016,17; 25-26)

Diskurssianalyysi on tekstianalyysimenetelmä (Tuomi & Sarjajärvi 2018; Schreier 2012). Diskurssianalyysin keinoin tutkitaan tapoja, joilla tutkimuksen kohteena oleva teksti osallistuu sosiaalisen todellisuuden luomiseen (Schreier 2012), ”sosiaalisiin käytäntöihin” (Jokinen, Juhila ja Suominen 2016). Diskurssianalyysin kuvaileva suuntaus pohjautuu tekstin organisointiin, tavoitteisiin ja näiden tavoitteiden saavuttamisen strategioihin. Kriittinen diskurssianalyysi tutkii valtaa ja vallankäyttöä, eli diskurssin käyttäjiä, jotka kykenevät määrittelemään itseään esimerkiksi tuottamalla ja jakelemalla tekstejä. Kriittisen diskurssianalyysin kohteena on yleensä ”vallitseva” diskurssi. (Schreier 2012; Jokinen, Juhila ja Suominen 2016).

Diskurssianalyysi kuvaa tekstien sisältöä tarkastelemalla mitä niissä on ja mitä ei ole, sekä kuinka näillä valinnoilla pyritään muokkaamaan todellisuutta (Schreier 2012). Diskurssianalyysi kuvailee ”miten” tutkittava asia on esitetty, tarkkailun alla ovat retoriset keinot, joilla pyritään vaikuttamaan tekstin lukijan mielikuviin. (Jokinen et al. 2016; Metsämuuronen 2006).

Diskurssianalyysia tutkimusmenetelmänä ei voi rajata kovin tarkasti, vaan menetelmänä se tarkoittaa kielenkäyttöä ja kielenkäytön keinoin luotavien merkitysten tutkimusta tutkimukselle sopivin tarkastelutavoin ja -menetelmin. (Jokinen et al. 2016).

Diskurssianalyysin tavoitteena on siis tarkastella viestintää ihmisten välillä, pääasiallisena tavoitteena on selvittää viestin luojaan viestiin liittämät väitteet ja pyrkimykset. Toisena tavoitteena on tutkia kuinka näitä viestijän luomia väitteitä ja pyrkimyksiä vahvistetaan

hyödyntämällä esimerkiksi kielenkäyttöä. Näiden ”väitteiden” eli diskurssien tutkimuksesta lisää seuraavassa kappaleessa.

3.2. Mikä on diskurssi

Diskurssi viittaa tapahtumien kerrontaan ja kuinka tapahtumat esitetään. Diskurssianalyysin peruskysymyksiä ovat, kuka sanoi ja mitä sanoi, miksi sanoi eli tavoitteena on tutkia mihin tai kehen pyrittiin vaikuttamaan. Diskurssien käyttö on retorista toimintaa ja diskurssit kytkeytyvät tiiviisti retoriikkaan. (Virsu, 2012, 45). Diskurssianalyysin tavoitteena ei ole tutkia pelkkiä diskursseja, vaan kuinka nämä diskurssit toteutuvat erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä. (Jokinen et al. 2016, 32,36)

Diskursseja tuotetaan ja muokataan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä. Diskursiivisen maailman ominaisuudeksi voidaan lukea toiminnan kontekstisidonnaisuus ja moniulotteisuus. Toiminnan kontekstuaalisuus on merkittävä tekijä diskurssianalyysissä, joten sitä ei voi analysistä poistaa. Usein kielenkäyttö mielletään pelkäksi asioiden kuvaamisen välineeksi. Kuitenkin kaikilla kielenkäytön menetelmillä sekä kuvataan, että tehdään jotain; ne väittävät jotain todellisuudesta ja samalla ovat luomassa sitä. Diskurssianalyysissä tutkitaan myös mitä diskurssin luoja tai käyttäjä omalla kielenkäytöllään tulee tehneeksi ja luoneeksi. (Jokinen et al. 2016, 36, 47).

Diskurssianalyysiin pohjautuvalla tutkimuksella voidaan todeta olevan kaksi tärkeää painopistettä, joilla voidaan tehdä eroa kielenkäytön prosesseihin: responsiivinen eli vuorovaikutteinen ja retorinen painopiste. Kummankin painopisteen taustalla on tavoite suunnata analysointia merkitysten tuottamisen tapoja kohti. Retorisuutta tarkastellessa keskitetään analyysitapoihin, joilla merkityksiä pyritään puolustelemaan ja perustelevaan, kun taas responsiivinen puoli keskittyy tarkastelemaan, kuinka merkityksiä rakennetaan. Retorisen kielenkäytön tavoitteena on pyrkimys vakuutella ja suostutella viestin vastaanottaja asettumaan ”myytävän” diskurssin tukijaksi. Retorisuus on usein hallitseva toimintatapa tekstimuotoisissa aineistoissa, esimerkiksi mainostekstin tavoitteena on suostutella potentiaalisia asiakkaita ostamaan myytävää tuotetta tai palvelua. Tietyt aineistot sopivat paremmin retoriseen kuin responsiiviseen analyysiin; sanomalehtien kirjoitukset, poliitikkojen puheet ja mainostekstit sopivat retorisen analyysin kohteeksi, kun

taas esimerkiksi kahvitaukokeskustelut sopivat responsiivisen analyysin aineistoksi. (Jokinen & Juhila 2016, 291-292).

Edellä esitetyn teoriakirjallisuuden huomioiden pohjalta voidaan todeta, että tämä tutkimus nojaa retoriseen puoleen, sillä aineistoina toimivat sanomalehtiartikkelit. Artikkeleita tarkastellessa voidaan tutkia diskurssianalyysiä tehtäessä pelkästään retorista puolta, sillä vakuutteleva ja vakuutettava henkilö eivät ole keskenään samassa tilassa tai minkäänlaisessa suorassa vuoropuhelussa, mikä siis sulkee responsiivisen puolen tutkimisen tämän tutkimuksen ulkopuolelle.

3.3. Retorinen diskurssianalyysi

Todellisuuden tulkinnallisen luonteen korostaminen on päällimmäinen lähtökohta tuotettaessa retorista diskurssianalyysiä. Analyysissä korostuu asian argumentoinnin tulkinta, ei siis asian olemuksen tulkinta. Retorisessa diskurssianalyysissä pyritään tulkitsemaan, mitä argumenteilla kussakin tilanteessa tehdään, tavoite ei siis ole tutkia vain tekstin rakennetta. Retorisen diskurssianalyysin tavoitteena on havaita, kuinka lukijat saadaan sitoutumaan kirjoittajan tuottamaan diskurssiin retoriikan menetelmin, siis sitä kuinka kirjoittaja pyrkii vakuuttamaan lukijan oman diskurssinsa "oikeellisuudesta". (Jokinen et al. 2016, 337-339)

Retorinen argumentaatio jaotellaan hyökkävään ja puolustavaan retoriikkaan. Puolustavalla retoriikalla viitataan pyrkimykseen vahvistaa omaa näkemystä, kun taas hyökkävällä retoriikalla tarkoitetaan vasta-argumenttien kumoamista tai heikentämistä. (Jokinen et al. 2016, 342-343)

Lähes mikä tahansa kielenkäyttöön liittyvä valinta, tietoinen tai tiedostamaton, voidaan lukea kuuluvan retoristen keinojen piiriin. Arkikeskustelussa retoriset keinot liitetään yleensä politiikkaan, mutta retoristen keinojen käyttöä on havaittavissa lähes kaikissa tuotetuissa dokumenteissa. Retorista analyysiä on mahdollista tehdä monenlaisten aineistojen perusteella, kirjallisten dokumenttien lisäksi sitä on mahdollista toteuttaa aitojen vuorovaikutustilanteiden pohjalta. (Jokinen 2016, 130-132; Jokinen 2016, 338)

Jokisen ja Juhilan (2016, 77) mukaan retorinen diskurssianalyysi soveltuu parhaiten tutkimuksiin, joissa tarkastellaan mitä retorisilla valinnoilla pyritään saamaan aikaan.

Tästä syystä, tämän tutkimuksen tutkimusmenetelmäksi valikoitui retorinen diskurssianalyysi, sillä tavoitteena on tutkia ”mitä diskursseja verosuunnittelusta sanomalehtiartikkeleilla pyritään saamaan aikaan?”. Onkin varsin luontevaa tästä syystä ottaa retorinen diskurssianalyysi tutkimuksen lähestymistavaksi, myös aiemmin mainittu reponsiivisuuden puute, joka johtuu artikkelin kirjoittajan ja lukijan välistä puuttuvasta vuoropuhelusta tukee tämän tutkimusmenetelmän valintaa.

Ymmärtääkseen retorista diskurssianalyysiä tulee ymmärtää retoriikkaa tarkemmin ja varsinkin tuntea retorisen vaikuttamisen keinoja. Aristoteleen (1997, 11) mukaan viestinnällä viestin luoja pyrkii saamaan vastaanottajan vakuuttuneeksi viestin sisällöstä, näitä viestinnällä vakuuttamisen keinoja hän luettelee kolme: eetos, paatos ja logos. Seuraavissa alakappaleissa käsitellään nämä vakuuttamisen keinot.

3.3.1 Eetos

Eetoksella viitataan viestin luojan kykyyn luoda itsestään luotettava ja vakuuttava hyödyntämällä vastaanottajan eettisiä ja moraalisia tunteita, sekä vastaanottajan tapoja ja normeja tuntemalla (Kakkuri-Knuutila & Heinlahti 2006, 11). Aristoteles (1997, 60) toteaa viestin vastaanottajan kokemaan luotettavuuteen vaikuttavan kolme viestin luojan ominaisuutta: järki, hyve ja hyvä tahto. Eetoksen arvioinnissa diskurssianalyysiä tekevän tutkijan tavoitteena on siis pyrkiä selittämään viestin luojan nauttimaa sosiaalista arvostusta viestin vastaanottajan tai -ottajien keskuudessa. Viestin luojan kyetessä luomaan itsestään vastaanottajien keskuudessa mielikuvan järjestä, hyveestä ja hyvästä tahdosta, se vahvistaa omaa uskottavuuttaan viestinnässä. Kuitenkin voidaan todeta luotettavan ja vakuuttavan kuvan luomisen vaativan pitkäjänteistä työtä.

Eetoksen analysointi voi kuitenkin olla diskurssianalyysiä luodessa haasteellista. Viestin luojan itsestään luomasta mielikuvasta on erittäin vaikeaa saada ”aidon” lukijan tai vastaanottajan mielipiteitä kerättyä. Myös eri vastaanottajilla voi olla kovinkin erilaiset ja poikkeavat mielipiteet viestin luojan luotettavuudesta ja vakuuttavuudesta. Diskurssianalyysiä tekevän tutkijan tulisi kyetä asettautumaan erilaisten vastaanottajien asemaan ja pyrkiä tutkailemaan viestin luojan käyttämiä eri keinoja, joilla diskursseista on saatu uskottavampia ja luotettavampia erilaisten vastaanottajien keskuudessa. (Lehti, 2013, 6).

3.3.2 Paatos

Kakkuri-Knuutilan ja Heinlahden (2006,11) mukaan paatoksella viitataan vastaanottajien tunnetilaan ja vastaanottokykyyn. Äikäs (2004, 52-53) taas luonnehtii paatosta tunteisiin vetoavana viestintänä ja niiden keinojen hyödyntämisenä, joilla tunteisiin pyritään vaikuttamaan. Tunnetilan vaikutus erilaisen viestinnän vastaanottamiseen on kiistaton: ihmiset tekevät samasta asiasta tai esitetystä ajatuksesta erilaisia tulkintoja ollessaan väsyneitä tai virkeitä, iloisia tai vihaisia ja niin edelleen. Paatoksessa on siis tärkeintä sekä viestijän kyky lukea yleisön suhtautumista, sekä kyky hallita viestijän ja vastaanottajien välistä dialogia.

Paatoksen osalta diskurssianalyysiä suorittavan tutkijan tulisi tarkastella erityisesti viestin luojan ja vastaanottajan välistä dialogia. Paatosta hyödyntämällä viestin luojalla on mahdollisuus vahvistaa vastaanottajien diskurssia kohtaan kokemia tunnetiloja. Viestin luojan tavoitteena voi yksinkertaisesti olla vastaanottajassa jonkin tunteen tai tunnetilan herättäminen, joka saa kuulijan vahvemmin sitoutuneeksi viestittävään diskurssiin mukaan. Paatoksen hyödyntäminen luo aikaan vahvoja vaikutuksia vastaanottajassa, mutta vaikutuksen kesto ei välttämättä ole kovinkaan pitkä. Pelkkien tunteiden herättäminen ei kuitenkaan luo mitään reaktiota tai toimintaa vastaanottajasta puhuttaessa, joten diskurssianalyysiä tekevän tutkijan olisi myös hyvä tarkastella viestistä ”kuinka viesti kutsuu vastaanottajaansa toimimaan”?. (Green & Li, 2011).

3.3.3 Logos

Aristoteleen (1997,11) mukaan logoksella tarkoitetaan viestinnän asiasisältöä ”faktoja”. Logoksen avulla viestijän tavoitteena on viestiä vastaanottajalle argumenttinsa sisältämiä ”totuuksia” tai totuudelta näyttäviä aliargumentteja. Logoksen tavoitteena on siis nimensä mukaisesti pyrkimys vaikuttaa vastaanottajan loogiseen ajatteluun. Logoksen avulla viestijä vahvistaa pääargumenttiaan ja pyrkii saamaan vastaanottajan tuntemaan pääargumentin ”järkevänä”. Logos on keinovalikoimassa eräänlainen vastakohta paatokselle: ”hidasvaikutteis”, mutta sen vaikutusaika on edellä esitetyistä pisin (Kakkuri-Knuutila & Heinlahti 2006,11). Pitkään vaikutusaikaan päästään hyödyntämällä faktoja ja asiantuntemusta, joilla vedotaan loogiseen ajatteluun. Vastaanottajan kyetessä

yhdistämään vastaanottamansa viestin faktoja ja asiantuntemusta omaan kokemusmaailmaansa on hyvin vaikea luoda toista diskurssia, jolla pyritään osoittamaan näiden kokemusten ja faktojen välisiä ristiriitoja. (Kakkuri-Knuuttila, 1998, 233-234).

Äikäs (2004, 54-55) kuitenkin toteaa pelkkään logokseen nojaavan viestinnän tukevan luotua diskurssia tietyissä tapauksissa hieman ankealla tai merkityksettömällä tavalla. Diskurssianalyysiä tehtäessä tutkijalle oleellista olisi pyrkiä tulkitsemaan vastaanottajan tekemät huomiot ja tulkinnat. Tutkijan tulisi tulkita: kyetäänkö diskurssia tukemaan faktoilla sujuvasti vai vaatisiko viestintä lisää tukea muilta esitetyiltä retorisen argumentoinnin keinoilta? Puhuttaessa sanomalehdestä, jonka pääasiallinen tarkoitus on viestiä lukijakunnalleen uutisia, olisi loogista odottaa logoksen olevan painoarvoltaan suurin retorinen keino, tulee kuitenkin ottaa huomioon Helsingin-Sanomien julkaisemat mielipideosuuden kirjoitukset, joita tutkittava aineisto myös sisältää.

3.4. Diskurssianalyysin valinnan perustelu

Edellä esitetyt asiat tukevat hyvin diskurssianalyysin valintaa tutkimusmenetelmäksi. Aineiston tutkimiseen ei oikein sovi muu tutkailu, sillä aineisto sisältää useiden eri osastojen eri kirjoittajien kirjoittamia artikkeleita. Eri kirjoittajista huolimatta yleinen sosiaalinen sopimus on, että Helsingin-Sanomien sisältöön luotetaan. Tämä luottamus voi kuitenkin olla hieman ”epäilyttävää” puhuttaessa mielipidekirjoituksista, joista lehti on kuitenkin avoin ja ilmoittaa sekä paperi-, että internet muodossaan. Voidaan kuitenkin todeta, että Helsingin-Sanomat on eräänlainen instituutio Suomalaisessa yhteiskunnassa ja se onkin suurilevikkisin jokaisena päivänä julkaistu sanomalehti. (MediaAuditFinland, 2019)

4. Diskurssianalyysi sähköisistä artikkeleista

Tässä kappaleessa käydään lävitse empiirisen tutkimuksen tuloksia. Kappaleessa esitetään aineistonkeruun menetelmä ja löydökset, sekä esitetään aineistosta löydetty yleisimmät diskurssit. Kuten aiemmin todettiin, diskurssien analyysin yhteydessä esitetään diskursseissa käytettyjä retorisia keinoja ja analysoidaan, kuinka artikkelin kirjoittajat hyödyntävät retorisia keinoja kirjoittaessaan löydettyistä yleisimmistä diskursseista. Tavoitteena on tutkailla, kuinka kirjoittajat hyödyntävät retoriikan keinoja ja strategioita, kuten eetosta, paatosta ja logosta. vahvistaakseen diskurssien uskottavuutta.

Vaikka teoriaosuudessa mainittiin eetoksen arvioinnin voivan osoittautua diskurssianalyysijä tehdessä hankalaksi, se ei tässä tutkielmassa osoittautunut kovin vaikeaksi, sillä Helsingin Sanomien arvovalta luo kirjoittajille mahdollisuuden hyödyntää eetosta jokaisessa artikkelissa. Kuten aiemmin todettiin: Helsingin Sanomat nauttii suurta arvostusta Suomessa ja teoriaosuudessa eetosta kuvaavat ”järki, hyve ja hyvä tahto” varmasti kuvaavat lehden itsestään välittämää mielikuvaa suuren yleisön silmissä. Tästä syystä seuraavissa kappaleissa eetos tuodaan esille vain kirjoittajan sitä vielä erikseen hyödyntäessä. Vaikkakin kirjoittajia oli useita ja artikkelien sijoittuminen lehden osastoihin (talous yleisin, mutta myös esimerkiksi mielipide) vaihteli paljolti, aineistoa analysoitaessa löytyi neljä selkeästi dominoivaa, yleisimmin esiintyvää diskurssia.

4.1. Aineistonkeruu

Tutkimuksen aineisto kerättiin tekemällä ajallisesti vuoteen 2018 rajattu haku Helsingin Sanomien julkaisuarkistoon. Haku tehtiin pelkistetysti siten, että asiasanaksi määriteltiin ”verosuunnittelu”. Haulla saatiin kerättyä aineisto, joka koostuu 33 artikkelista ja aineistoa oli yhteensä 92 sivua. Aineiston haun perusteella voidaan todeta verosuunnittelun olevan usein käsitelty aihe, sillä vuonna 2018 artikkeleita aiheen ympäriltä on kirjoitettu noin kahden viikon välein.

4.2. Aineiston analysointi

Aineistoa tutkittaessa loogisin lähtökohta aineiston varsinaiselle analysoinnille on tutkailla aineisto lävitse ja etsiä siitä yleisimpiä diskursseja ja niiden tavoitteita. Löydetyt yleisimmät diskurssit olivat aineistoissa usein esillä ja välillä artikkeleissa saattoi esiintyä useampia yleisimpiä diskursseja. Aineiston analyysissä yleisimmiksi diskursseiksi vakiintuivat seuraavat diskurssit. ”Laajan ongelman” diskurssi, ”Valtiot osana ongelmaa” ja ”Kansallisen hyödyn” diskurssit taas esiintyivät useissa erillisissä artikkeleissa, mutta kummatkin nivoutuivat usein Laajan ongelman diskurssiin. Edellistä voidaan todeta, että useimmiten ne nivoutuvat yritysten verosuunnittelun puolelle. Yksityishenkilöiden verosuunnittelua käsiteltäessä yleisin diskurssi oli ”Eliitti vastaan tavallinen kansalainen”.

Seuraavissa kappaleissa lähdetään tekemään tarkempaa analyysiä yksittäisistä diskursseista, tavoitteena on todeta millä keinoin mitäkin diskurssia pyritään vahvistamaan. Esille nostetaan myös välillä erityisen hyvin retoriikan keinoin tiettyä diskurssia tukevia yksittäisiä artikkeleita. Artikkeleihin viitattaessa selkeyden vuoksi puhutaan artikkeleista aikajärjestyksen mukaisesti. Esimerkiksi, ensimmäiseen Helsingin-Sanomien verosuunnittelua käsittelevään artikkeliin vuodelta 2018 viitataan käyttämällä merkintää 01/2018. Aineiston artikkelit on listattu tutkielman lopusta löytyvässä liiteluettelossa.

4.2.1 Laajan ongelman diskurssi

Laajan ongelman diskurssin tavoitteena on tehdä todeksi seuraavat asiat: verosuunnittelu on laaja-alaista sekä ongelmallista. Tämä diskurssi näkee kaiken verosuunnittelun ongelmallisena, mutta tämä diskurssi keskittyy lähinnä yritysten verosuunnittelun kritisoimiseen. Diskurssi siis luo todeksi verosuunnittelun ongelmallisuuden, vaikka kyseessä on useiden yritysten harjoittama laillinen toiminta, se tulee mieltää ongelmallisena. Tätä diskurssia tukevissa artikkeleissa myös usein kirjoitetaan verojen välttämisestä, joka on lukijan mielessä helposti yhdistettävissä laittomaan toimintaan veronkiertoon. Retorisesti tätä diskurssia vahvistavat artikkelit luottavat vahvasti numeroihin ja lukuihin, ”menetetyt” verotulot esitetään miljardiluokassa ja verojen osuutta yrityksiä liikevaihdosta kuvataan taas prosenttien kymmenyksinä, jotta saadaan lukijalle kuva ”laajan ongelman” paradoksaalisuudesta. Paradoksaalisuudella luodaan todeksi

ongelmallisuus, yritykset tekevät suuria voittoja ja maksavat minimaalisia veroja suhteessa voittoihinsa.

Laajan ongelman- diskurssia analysoitaessa ensimmäisessä esimerkissä yhdistyy logoksen ja päätöksen yhteiskäyttöä heti artikkelin otsikossa, tässä on onnistuttu yhden sanavalinnan avulla:

*"Google ohjasi 16 miljardin euron voitot Bermudalle ja **vältti** miljardien eurojen verot."*
(01/2018)

Tavoitteena on kuvata lukijalle yrityksen kykyä tehdä miljardiluokan säästöt "välttelemällä" veroja. Artikkelin diskurssi tulee lukijalle heti selväksi: kyseessä on iso ongelma, jonka osa Google on. Sanavalinta "vältti" kuvaa myös yrityksen toimivan tilanteessa epärehellisesti, jolloin pyrkimyksenä on vaikuttaa lukijan tunteisiin, eli kirjoittaja hyödyntää retorista keinoista päätöstä. Suurimmalle osalle lukijakunnasta puhuttaessa miljardiluokan voitosta, sekä miljardiluokan verojen välttelystä saadaan aikaiseksi Logokseen vetoava osuus. Nyt tavoitteena ei ole kuitenkaan löytää lukijan kokemuksista miljardiluokan valuuttamääristä, vaan tavoitteena on painottaa ongelman suuruutta.

*"Kysymys ei ole pelkästään it-jäteistä. Veroja ovat vältelleet yhtä lailla **tuhannet** perinteisemmät yritykset kahvilaketju Starbucksista sähkönsiirtoyhtiöihin."* (02/2018)

Toinen esimerkki taas kuvaa ongelman laajuutta: verosuunnittelua harjoittavat "tuhannet" yritykset. Tässä esimerkissä on hyödynnetty hyvin tunnettua yritystä ja yleisessä keskustelussa ongelmalliseksi Suomessa koettuja sähkönsiirtoyhtiöitä, artikkelin kirjoittaja luottaa retoriikassaan selkeästi lukijan esikäsitykseen sähkönsiirtoyhtiöiden ongelmallisuudesta, joten niiden käyttö esimerkkinä on myös hyvin perusteltua.

"Reutersin tietojen mukaan pikamallin vero kohdistuisi isoihin digitaalitalouden yrityksiin, joiden liikevaihto on yli 750 miljoonaa euroa vuodessa ja verotettavat tulot yli 50 miljoonaa euroa EU:n alueella. Näin se osuisi muun muassa Uber ja Airbnb yhtiöihin 28 EU-maassa." (07/2018)

Kolmannessa esimerkissä on jälleen käytetty lukijan tavoittamiseksi ja diskurssin tukemiseksi suuria lukuja, tunnettuja yrityksiä sekä puhuttu näiden yritysten toiminnan laaja-alaisuudesta mainitsemalla toimintamaiden lukumäärä. Tässä esimerkissä on mielenkiintoista, että tiedon luotettavuuden parantamiseksi mainitaan toinen uutistoimisto,

joka toimii lähteenä, sinänsä tämän voisi tulkita puolueettomuuden vahvistajana. Puolueettomuuden vahvistaminen on hyvä esimerkki eetoksen hyödyntämisestä: tässä myös toinen lähde toteaa asian, joten kirjoittajalla ei ole ”oma lehmä ojassa”.

”Aggressiivisen verosuunnittelun on arvioitu maksavan jäsenmaille jopa 150 miljardia euroa vuodessa. Suomi menettää vuosittain vähintään satoja miljoonia euroja.” (13/2018)

Neljännessä esimerkissä laajan ongelman diskurssia vahvistetaan jälleen kertomalla lukijalle massiivisia lukuja. Tässä esimerkissä laajan ongelman diskurssi nivoutuu samalla kansallisen hyödyn diskurssiin, sillä lukijalle eritellään myös Suomen menettämät verotulot.

Edellä esitettyjen esimerkkien perusteella voidaan todeta Helsingin Sanomien käyttävän hyvin erilaisia retorisia keinoja vahvistaessaan laajan ongelman diskurssia. Tavoite luoda todeksi verosuunnittelun laaja-alaisuus ja ongelmallisuus onnistuu hyvin. Argumentointi on kuitenkin tämän diskurssin osalta vahvasti logokseen nojaavaa, joten vaikutuksen voidaan arvioida teorian perusteella muodostuvan hiljalleen, sinänsä argumentointi on vakuuttavaa, mutta se ei ole mukaansa tempaavaa. Voidaankin todeta, etteivät tätä diskurssia vahvistavat yksittäiset artikkelit ole kykeneväisiä muokkaamaan lukijakunnan todellisuutta, vaan ne tarvitsevat muiden artikkelien apua diskurssin vahvistamiseen.

4.2.2 Valtiot osana ongelmaa- diskurssi

Valtiot osana ongelmaa tavoittelee hyväksyntää seuraaville asioille: valtioiden oma toiminta luo edellytyksiä verosuunnittelulle ja valtioiden tulisi lopettaa keskinäinen kilpailu verotuksen kohdalla. Myös valtioiden välistä yhteistyötä verosuunnittelun kitkemisessä tulisi ehdottomasti lisätä ja helpottaa. Tämän diskurssin tavoitteena on luoda lukijalle kuva tilanteesta, jossa yrityksiäns toiminnan lisäksi valtiot vapaaehtoisesti mahdollistavat ja tukevat verosuunnittelua. Retorisesti tämä diskurssi luottaa myös lukuihin, hyvin yleinen keino on listata valtioita, jotka toimivat ”yleisesti hyväksytyä” ”hyvän” valtion toimintamallia vastaan. Tässä diskurssissa oli kuitenkin mielenkiintoista havaita tietynlaista vastakkainasettelua ”hyvien” ja ”pahojen” valtioiden välillä, jota edellä esitettyssä ”laajan ongelman”-diskurssista puuttui, lähinnä vastakkainasettelua luotiin puhuttaessa ”yritysjäteistä”.

”Euroopan Unioni poisti tiistaina kahdeksan maata veroparatiisien mustalta listalta. Maat vapautettiin listalta, koska ne lupasivat tarttua unionin esittämiin huoliin, viestimet kertovat. EU:n tiedonannon mukaan listalta poistetut ovat tehneet unionille lupauksia korkealla poliittisella tasolla.” (03/2018)

Eräänlaisena kuriositeettina tulee mainita, että valtioiden myöntymisen EU:n pakotteisiin omaa toimintaansa muuttamalla, toimii eräänlaisena vahvistimena verosuunnittelun ”vääräydelle”. Ensimmäinen esimerkki käsittelee tätä huomiota.

”EU:ssa verokilpailua harjoittavia maita pitää painostaa luopumaan säädöksistä, jotka heikentävät muiden jäsenmaiden mahdollisuuksia päättää vapaasti verotuksestaan.” (02/2018)

Toinen esimerkki sisältää päätöksen kautta kutsun toimintaan, joka on tässä esitetty lukijalle, mutta varsinainen kutsu esitetään poliittisille päättäjille. Tämä esimerkki kuvaa hyvin edellä todetun vastakkainasettelun tärkeyden ”maat osana ongelmaa”-diskurssin vahvistamisessa. Muiden mahdollisuuksia tehdä ”heikentäviä” säädöksiä tulee rajoittaa, lukijalle halutaan luoda kuva, jossa näiden ”väärin toimivien” maiden ryhmä on ”hyvin toimivien” maiden ryhmää vastaan, mutta silti pienempi, joka selkeytyy siitä että ”hyvin toimivat” säätelevät rangaistukset ”väärin toimiville”.

”Alun perin EU tutki 92:ta maata, kun se oli muodostamassa veroparatiiseista mustaa listaa, AFP kertoo. Odotettavissa on, että mustaa listaa päivitetään vastakin.” (03/2018)

Kolmas esimerkki kuvaa logoksen hyödyntämistä: lukujen käyttöä tehokeinona, artikkelin diskurssia tukeva argumentti kiteytyy vahvasti tuohon lukuun, alun perin siis tutkittiin lähes sadan maan toimia, joita epäiltiin verosuunnittelun ja -kierron avittamisesta. Lukijalle tulee tästä kuva, jossa suuri määrä maita harjoittaa epäilyttävää toimintaa. Kolmas esimerkki eroaa toisesta siinä, että valta-asema käännetään pääläelleen ”väärin toimivia” maita on todella suuri määrä. Tässä esimerkissä vastakkainasettelu nojaa lukijan käsityksen muokkaamiseen antamalla lukijalle kuvan, jossa hän edustaakin heikommassa asemassa olevaa osapuolta, ehkäpä retoriikassa on tavoitella fiktiokirjallisuudesta ja elokuvista tuttua asetelmaa pienemmän mahdollisuudesta päihittää suurempi.

*”Brysselistä **kovat moitteet** EU-maille, jotka ovat verosuunnittelullaan helpottaneet Applea, Googlea ja Facebookia toimimaan Euroopassa.” (05/2018)*

”Euroopan komission mukaan Belgia, Kypros, Unkari, Irlanti, Luxemburg, Malta ja Alankomaat ovat omalla verosuunnittelullaan heikentäneet muiden EU-jäsenmaiden asemaa.” (05/2018)

Neljännessä esimerkissä viidennen artikkelin lukijalle tehdään selväksi, että myös ”oma pesä” voi olla likainen. Esimerkissä listataan Euroopan valtioita, jotka omalla lainsäädännöllään ovat heikentäneet muiden unionin jäsenvaltioiden kykyä verottaa suuryrityksiä, joiden ”huonoa mainetta” verosuunnittelun suhteen hyödynnetään esimerkin ensimmäisessä lainauksessa. Nyt lukijalle tehdään todeksi tilanne, jossa osa maista toimii väärin. Mielenkiintoista tässä retorisessa valinnassa on päätöksen heikkous retoriikassa, kirjoittajalla olisi ollut hyvä mahdollisuus hyödyntää päätöstä kuvaamalla EU:n osuutta asiaa valvovana elimenä, mutta retoriikassa EU:n toimintaa ikään kuin kiitetään, tämä selviää ensimmäisessä lainauksessa korostetusta sanavalinnasta.

*”Nämä käytännöt heikentävät oikeudenmukaisuutta ja sisämarkkinoita sekä kuormittavat veronmaksajien taakkaa EU:ssa. **Meidän** täytyy taata, että reilusta verotuksesta tulee sääntö ilman poikkeuksia.” (05/2018)*

”Maat ovat tarjonneet yrityksiä hyödyttäviä verosuunnitelmia, joiden avulla yritykset ovat pystyneet välttämään suuret verot. Näiden yritysten joukkoon kuuluvat muun muassa Google, Apple ja Facebook.” (05/2018)

Viidennessä esimerkissä hyödynnetään päätöstä vahvasti: lainauksesta korostettu sananvalinta ”meidän” kutsuu lukijaa osallistumaan toimintaan, kaikkien on kannettava kortensa kekoon, jotta verosuunnittelua voidaan hillitä. Päätöstä hyödynnetään myös koskettamalla suurinta joukkoa lukijoista, sillä kirjoittaja kertoo käytäntöjen lisäävän veronmaksajien taakkaa. Argumentoinnin keinona myös hyödynnetään jälleen tunnettujen yhtiöiden listaa ja vahvistetaan diskurssia lukijalle tekemällä selväksi, että kyseessä ovat ”tutut” tekijät. Tässä esimerkissä myös hyödynnetään argumentoinnin tehokeinona kolmen listaa, jotta saadaan lukijalle aikaan mielikuva. Kolmen lista perustuu keinona, jonkin piirteen tai toiminnan yleistettävyyteen. Listan teho nojaa listan yhteyteen lisättävään sananvalintaan kuten: ”esimerkiksi” tai ”ja niin edelleen”, tavoitteena on synnyttää lukijalle vaikutelma, jossa lista on pidempi, mutta sitä ei voida tilan tai ajanpuutteen vuoksi esittää kokonaisuudessaan. (Jokinen, 2016, 364).

*”Uuden veron taustalla on digitaalitalouden jättiläisten aggressiivinen verosuunnittelu EU:n alueella. Yhtiöitä on syytetty muun muassa siitä, että ne siirtävät **keinotekoisesti** voittonsa verotettavaksi matalan verotuksen EU-maihin, kuten Irlantiin ja Luxemburgiin.” (07/2018)*

Kuudes esimerkki käyttää hyödykseen jälleen vastakkainasettelua: yritykset siis ”keinotekoisesti” siirtelevät tekemiään voittoja valtioihin, jotka ovat auliisti auttamassa näitä yrityksiä välttämään muiden valtioiden oikeutta verottaa niiden voittoja.

*”Lähtölaukaus **verokilpailun kiihtymiselle** ammuttiin Yhdysvalloissa, kun presidentti Donald Trumpin ajamaan verouudistukseen sisällytettiin yritysveron alentaminen 35 prosentista 21 prosenttiin. Britannian hallitus on jo sitoutunut siihen, että yhteisöverokanta alenee 17 prosenttiin vuonna 2020. Saksa ja Ranska seurannevat perässä.” (10/2018)*

Seitsemäs esimerkki kuvaa valtioiden toiminnan ongelmallisuuden olevan myös tulevaisuudessa esillä. Verokilpailun kiihtyminen sananvalintana viittaa tilanteeseen, jossa ajaudutaan alati kiihtyvällä vauhdilla kohti nollaverotusta, tavoitteena on herättää lukijassa huoli tilanteesta, jossa valtioiden yrityksiltä keräämät verotulot vähenevät radikaalisti ja valtiot edelleen jatkavat kansalaisilleen epäsuotuista toimintaa vähentämällä yrityksiltä kerättävien verojen kokonaismäärää.

*”Myös Kansainvälinen valuuttarahasto on varoittanut haitallisesta verokilpailusta. Suomen **pitää edistää** yhteisöverokannan vähimmäistasosta sopimista EU:ssa.” (13/2018)*

*”Suomen **tulee osallistua** OECD:n hankkeisiin aktiivisesti yhteistyössä muiden valtioiden kanssa.” (26/2018)*

Kahdeksas esimerkki sisältää kaksi lainausta eri artikkeleista. Näissä lainauksissa ”Valtiot osana ongelmaa”- diskurssia vahvistetaan luomalla kuvaa uusien toimien tarpeesta, sekä niiden kiireellisyydestä. Lainauksista korostetut sananvalinnat kuvaavat toimien ehdottomuutta: niihin on pakko ryhtyä. Voidaan todeta artikkelien kirjoittajien hyödyntävän esimerkin lainauksissa hyödyntävän ääri-ilmaisuja, jotta lukijan tuki saadaan vahvistettua. Ääri-ilmaisuksen käytöllä pyrkimyksenä on korostaa asioita, jotka halutaan liittää viestin vastaanottajan mielessä käsiteltyyn asiaan tai toimeen. Argumentaation uskottavuus voi

kuitenkin kärsiä liiallisen ääri-ilmaisujen käytön seurauksena, sillä viesti voidaan tällöin tulkita vastaanottajan toimesta liioittelevana. (Jokinen, 2016, 359, 362-364)

Helsingin Sanomat hyödyntää retoriikkaa monenlaisilla keinoilla vahvistaakseen ”Valtiot osana ongelmaa”- diskurssia. Lukijalle tehdään retoriikan keinoin selväksi valtioiden osallistuminen yritysten verosuunnittelun toteutukseen. Voidaan todeta retoriikan olevan hieman aggressiivisempaa kuin ensimmäisenä esitetyn ”laajan ongelman”-diskurssin osalta. Mielenkiintoinen osuus retoriikassa on Suomen toiminnan mainitseminen usein diskurssia vahvistettaessa, usein lukijalle annetaan kuva toimintaan liittymisen pakollisuudesta. Vastakkainasettelua hyödynnettiin myös usein eräänlaisena tehokeinona, jossa tavoitteena on saada aikaan lukijassa reaktio: kuva mahdollisuudesta toimia osana suurempaa, sääntelevää joukkiota tai altavastaajan asemessa ”taistelemassa” ”vääryyttä” vastaan.

4.2.3 Kansallisen hyödyn diskurssi

Kansallisen hyödyn diskurssin tavoitteena on luoda lukijalle kuva tilanteesta, jossa jonkin tietty toiminta tai vaihtoehto luo hyvinvointia lukijan kotimaalle, joissain tapauksissa kansallisesta hyödystä tosin puhutaan myös eräänlaisena ”win win”-tilanteena, jossa myös jokin toinen valtio hyötyisi tilanteesta. Kansallisen hyödyn diskurssi ei, kuitenkaan välttämättä koe yritysten tai valtioiden toimia ongelmalliseksi, jos niistä on apua oman valtion kilpailukyvyille. Kansallisen hyödyn diskurssi on yleisimmin esillä artikkeleissa, jotka käsittelevät suurien yritysten verotusta, mutta sitä oli havaittavissa myös yksityishenkilöiden verosuunnittelua käsittelevien artikkeleiden parissa. Tämä diskurssi tuntuu nojaavan hyvin vahvasti tunteeseen, mutta sitä yritetään usein perustella myös loogisen ajattelun kautta.

”Aggressiiviseen verosuunnitteluun tulisi puuttua myös kansallisin veronkierto säädöksin. Se on tänä vuonna mahdollista Suomessakin uuden EU:n veronkiertodirektiivin ansiosta.”
(02/2018)

Ensimmäisessä esimerkissä lukijalle ilmaistaan Suomen valtion uudesta mahdollisuudesta kitkeä verosuunnittelua. Tässä esimerkissä on mielenkiintoista huomata lukijan omalle tulkinnalle jätetty tila. Esimerkissä ei kommentoida sitä, tekeekö

Suomi toimia hyödyntääkseen mainittua direktiiviä vai ei, kirjoittaja pyrkii vain vahvistamaan diskurssia, mutta jättää tämän nyanssin lukijan päätellyn varaan. Retorisena tavoitteena on siis saada mahdollisimman kattava reaktio lukijakunnan sisällä.

*”Myös komission pitkäaikaiseen ehdotukseen sisältyy Volasen mukaan ongelmia: se kohdistaisi verotuottoja **isompiin jäsenmaihiin pienten kustannuksella**. Hänen mielestään komission suunnitelmat digitalouden verottamiseksi haavoittaisivat alan ekosysteemejä.” (07/2018)*

Toisessa esimerkissä diskurssin vahvistaminen luottaa vahvasti lukijan loogisen päättelyketjun etenemiseen. Korostetut neljä sanaa lukemalla lukija tekee päätelyn, jonka lopputuloksena on Suomen kuuluminen pieniin jäsenmaihiin, jotka siis joutuvat epäedulliseen asemaan. Nyt siis lukijalle esitetään tilanne, jossa komission toimet heikentävät kansallista hyötyä. Esimerkissä myös käytetään hyödyksi asiantuntijuutta, haastateltavaa henkilöä luonnehditaan artikkelin yhteydessä termillä ”veroasiantuntija” ja hänen edustamansa etujärjestö mainitaan: ”Teknologiateollisuus Ry”.

Kolmas esimerkki sisältää useamman lainauksen yksittäisestä artikkelista, joka herätti huomion suhtautumisesta verosuunnittelun tukemiseen. Verosuunnittelun tukeminen on oikeutettua ”Kansallisen hyödyn”-diskurssissa, jos siitä on hyötyä oman valtion kilpailukyvyille. Artikkelissa hyödynnetään hyvin kaikkia retorisia keinoja, taustalla kantaa eetos: artikkeli argumentoi oman hyveellisyyden kautta, esitetyt asiat ovat myös lukijalle hyväksi.

”Suomen talouskasvun edellytyksistä on pidettävä huolta veroratkaisuilla, jotka kannustavat yritystoimintaan ja ottavat huomioon koulutetun työvoiman tarpeet.” (10/2018)

Kolmannen esimerkin ensimmäinen lainaus on artikkelin otsikko, joka ei itsessään kommentoi artikkelin suhtautumista verosuunnitteluun diskurssin sisällä, otsikko luo lukijalleen todeksi yhteiskunnan taloudellisen toiminnan sujumisen vaativan verolainsäädäntöä. Kirjoittaja ei tässä vaiheessa tosin vielä kommentoi minkälaista verotuksen tulisi olla, se selviää lukijalle hiljalleen artikkelia lukiessa.

”Lähihistoriasta löytyy valitettavan paljon esimerkkejä Suomen poukkoilevasta veropolitiikasta. Toivottavasti parempaa on luvassa.” (10/2018)

Kolmannen esimerkin toisessa lainauksessa artikkelin kirjoittaja herättää lukijassa epäluottamusta valtion toimielinten toimintaa kohtaan: aiemmin on toimittu kirjoittajan mukaan huonosti, mutta voisi toimia paremmin. Kirjoittaja luottaa tässä lukijan kokemuksiin, oletus on: lukija on kokenut Suomen valtion toimet ja valinnat aiemmin ”huonoina”, kirjoittaja ei kuitenkaan esitä esimerkkejä tarkemmin, joten oletus lukijan negatiivisista kokemuksista on aiheesta riippumaton.

”Verotuksen tiekartan hankesuunnitelmassa todetaan, että verojärjestelmään kohdistuu muutospainetta. Digitaalisen talouden räjähdysmäinen kasvu, jakamistalous työn tekemisen uudet tavat ja kansainvälisen verotuksen trendit haastavat myös Suomen verojärjestelmää.” (10/2018)

Kolmannen esimerkin kolmas lainaus hakee diskurssille tukea logoksesta: tässä käytetään ”verotuksen tiekartan hankesuunnitelmaa” asiantuntijuuden vahvistajana. Lainauksen lopuksi tehokeinona käytetään toistoa: muutoksia on tehtävä tulevaisuuden haasteiden vuoksi. Erityisesti mainonnassa toisto on tehokas vaikuttamisen keino. (Jokinen, 2016, 366).

”Suomen yhteisöverotusta alennettiin 24,5 prosentista 20 prosenttiin vuonna 2014. Tämä veroprosentti on toistaiseksi Pohjoismaiden matalin ja alempi kuin EU- ja OECD-maiden keskiarvo. Olemme kuitenkin viime aikoina menettäneet kilpailuetuamme.” (10/2018)

*”Suomi on pieni avotalous, jonka yhteisöverokannan tulee vastedeskin olla runsaasti alle EU-maiden keskiarvon. Verotuksen kehittämisen suuntaviivoihin tulee sisällyttää selkeä viesti seuraaville hallituksille. Yritysverotuksen kansainvälinen kilpailukyky **on turvattava.**” (10/2018)*

Kolmannen esimerkin neljäs ja viides lainaus sisältävät lähes samanlaisen rakenteen. Ne alkavat esittämällä lukijalle lisää logokseen vetoavaa sisältöä, mutta päättyvät päätöksen hyödyntämiseen. Neljännessä lainauksessa kirjoittaja vetoaa lukijaan ja tuo hänen käsiteltäväkseen toteamuksen kilpailukyvyn menettämisestä, viidennessä lainauksessa tarjotaan kutsua toimimaan tekemällä eräänlainen uhkavaatimus ”kilpailukyky on turvattava”, tavoitteena on luoda lukijalle todeksi tämän olevan ainoa keino. Korostetussa osiossa artikkelin kirjoittaja siis hyödyntää retorisena keinona aiemmin esitettyä ääri-ilmaisujen hyödyntämistä.

”Suomi ei saa tuhrata talouskasvuaan epäonnistuneeseen verotukseen. Verotuksen pitää kannustaa yritystoimintaan, investointeihin ja työhön.” (10/2018)

Kolmannen esimerkin kuudes lainaus nojaa retoriikaltaan päätökseen, lukijan tulisi nyt tulkita artikkelin päällimmäinen viesti: aikaa ei ole hukattavaksi ja toimeen on ryhdyttävä. Lainauksen retoriikka nojaa vahvasti kiireellisyyteen ja kertauksena edellisiin epäonnistumisiin.

Neljännessä esimerkissä käsitellään ”kansallisen hyödyn”- diskurssia vahvistavaa argumentointia ja retoriikkaa, jossa aineiston yhdestoista artikkeli hyödyntää hyvin kaikkia edellä esiteltyjä argumentteja.

”Digitalisaatio tarjoaa yrityksille uusia mahdollisuuksia menestyä. Tämä on tärkeää Suomelle. Digitaalitaloudessa yritysten menestys perustuu osaamiseen, eikä pohjoinen sijainti ole rajoite. Palveluja voidaan levittää yhtä tehokkaasti Oulusta kuin maailman metropoleista.” (11/2018)

”Digipalveluista koituvia tuloja verotetaan yleensä yrityksen kotimaassa. Asiakkaan kotimaahan verotus ulottuu vain, jos palvelun myyjä toimii siellä fyysisesti. Tulos jaetaan yrityksen kotimaan ja asiakkaan välillä siirtohintasääntöjen perusteella. Korkean riskin ja lisäarvon toiminnot ansaitsevat suuren voiton tai kantavat tappion.” (11/2018)

*”Verotusoikeus **pitää keskittää** jatkossakin yrityksen kotimaahan asiakkaan sijaan. Tällöin voittojen verotusoikeus painottuu maahan, jonka infrastruktuuri, koulutusjärjestelmä ja työpanokset ovat mahdollistaneet digituotteen kehittämisen. Veroriidat ja moninkertainen verotus vähenevät, jos verotusoikeutta ei jaeta usean maan kesken.” (11/2018)*

*”Aggressiivinen verosuunnittelu **pitää estää** kotimaassa. Kehitys on ollut tällä rintamalla ripeää. Esimerkiksi Yhdysvallat on vuoden alussa ottanut käyttöön minimiveron, joka koskee Yhdysvaltojen ulkopuolella ansaittuja, alhaisen verotuksen tuloja (Global Intellectual Low-Taxed Income, GILTI).” (11/2018)*

”Tuloverotuksen keskittämistä yritysten kotimaihin vastustetaan maissa, jotka ovat digitaloudessa takamatkalla. Kotimaan verotusoikeuden puolesta pitää kuitenkin taistella, sillä se on kokonaistaloudellisesti paras verotusmuoto. Kun tälle saadaan riittävän laaja kansainvälinen tuki, digitalisaatio kukoistaa.” (11/2018)

Neljännän esimerkin lainaukset osoittavat, että ”Kansallisen hyödyn”- diskurssia vahvistavat artikkelit nojaavat usein ääri-ilmaisujen käyttöön, kuten korostetut kohdat lainauksissa osoittavat. Neljännessä esimerkissä hyödynnetään myös vastakkainasettelua, jossa Suomen todetaan jälleen olevan pieni toimija. Tämä artikkeli nosti esille aiemmin mainitun ”win win”-tilanteen, sekä ”kansallisen hyödyn”- diskurssin erityispiirteen: se voi koskettaa Suomen lisäksi muita maita. Artikkelissa siis argumentoidaan verotulojen kuuluvan yrityksen toimintaa ja menestystä fasilitoineelle valtiolle. Suomessa siis toivotaan yleisen sosiaalisen sopimuksen mukaan, Euroopan komission saavan kaiken mahdollisen tuen verosuunnittelun torjumisessa.

”EK painottaa, että monet esitetyistä ratkaisuista siirtäisivät verotettavaa tuloa Suomen ulottumattomiin ja uhkaisivat hyvinvointiyhteiskuntamme rahoitusta.” (26/2018)

Viidennessä esimerkissä kirjoittaja nojaa argumentoinnissaan asiantuntijuuteen, artikkelissa esitetään ratkaisuja, joilla Suomi pärjäisi kansainvälisessä verokilpailussa. Argumenttia vahvistetaan käyttämällä Elinkeinoelämän keskusliittoa ja sen ulostuloa artikkelin vahvistamisessa.

”Kansallisen hyödyn”- diskurssia vahvistetaan myös monin mielenkiintoisin retorisin keinoin Helsingin Sanomien artikkeleissa. Diskurssin tavoitteena oleva ”vaihtoehtojen” esittäminen onnistuu useimmissa artikkeleissa hyvin, yleisesti artikkelit luottivat samankaltaiseen rakenteeseen. Ensin lukijalle esitetään toivottu vaihtoehto tai valinta, seuraavassa vaiheessa valintaa perustellaan lukijan kotimaan hyödyllä ja lopuksi hyödynnetään ääri-ilmaisuja, jotta valinnan absoluuttinen ”paremmuus” suhteessa muihin valintoihin tai tekoihin muodostuu lukijan mielessä selviöksi.

4.2.4 Eliitti vastaan tavallinen kansalainen diskurssi

”Eliitti vastaan tavallinen kansalainen”- diskurssi pyrkii vakuuttamaan lukijan eliitin (hyvin toimeentuleva kansanosa) saamasta ”epäreilusta” edusta suhteessa tavalliseen kansalaiseen. Tavoitteena on tehdä todeksi ”eliitin” kyky vaikuttaa verotukseen liittyvään lainsäädäntöön itselleen suosiollisesti, joskus ”tavallisen kansalaisen” kustannuksella. Yleensä tämä diskurssi esiintyy yksityishenkilöiden verosuunnittelua käsittelevissä

artikkeleissa. Tämä diskurssi sisältää usein hyökkäävää tunteisiin vetoavaa retoriikkaa, jota höystetään loogiseen ajatteluun pohjaavin argumentein.

”Yleensä näitä sijoitusinstrumentteja käyttävät vain varakkaimmat ihmiset.” (06/2018)

Ensimmäisessä esimerkissä kritisoidaan osakesäästötili uudistuksen ajamista, sitä verrataan tässä vakuutuskuoreen. Lukijalle tehdään selväksi, etteivät nämä säästämisen muodot kosketa ”tavallista kansalaista”, joka ei säästä tai sijoita, joten tämä uudistus on artikkelin kirjoittajan argumentin mukaan täysin turha, tässä tehokeinona käytetään selkeästi vasta-argumenteilta suojautumista. Vasta-argumentilta suojautumisella viitataan tilanteeseen, jossa omaa väitettä suojataan ennakkoon viemällä vastaan argumentoivalta osapuolelta mahdollisuus hyödyntää kyseistä argumenttia. (Jokinen, 2016, 367).

*”Varakkaat kansalaiset voivat maksaa veron **muista varoistaan** tai välttää sen vaihtamalla asuinmaata pysyvästi tai väliaikaisesti.” (08/2018)*

Toisessa esimerkissä kuvataan ”eliitin” kykyä kiertää yhteisiä sääntöjä ja lakeja haluamallaan tavalla. Eliitti voi siis halutessaan välttää verot, jotka tavallinen kansalainen joutuisi maksamaan. Eräänlaisena tunteisiin vetoavana tehokeinona lukijaa muistutetaan eliitin olevan erittäin varakasta, joten he eivät koe pettymyksiä ja vastoinkäymisiä perintöverotukseen liittyvissä asioissa, sillä heiltä löytyy aina verojen maksukykyä vaikka he eivät käyttäisi epäreiluja keinoja.

”Perintö- ja lahjaverot ei ole kytköksissä rahavarojen saamiseen eli verovelvollisten aitoon veronmaksukykyyn. Perintönä tai lahjana saadaan usein muuta kuin likvidissä muodossa olevaa omaisuutta, kuten esimerkiksi asuntoja, kiinteistöjä tai yritysvarallisuutta.

Verojen maksamiseksi verovelvollinen saattaa joutua erityisjärjestelyihin tai jopa myymään perintönä tai lahjana saamansa omaisuuden.” (08/2018)

Kolmannessa esimerkissä vedotaan vahvasti paatukseen. Tehokeinona kirjoittajalla on selkeästi oletamus, että suurin osa lukijakunnasta on joko kokenut tai seurannut vierestä esimerkissä kuvatun tapahtumaketjun. Lukija kokee siis tämän tietyllä tapaa henkilökohtaisesti ja tietää esitetyn asian olevan epäreilu, varsinkin suhteessa ”eliitin” kykyyn selviytyä kuvatusta tilanteesta.

”Perintö- ja lahjavero poikkeaa tältä osin esimerkiksi ansiotulojen, pääomatulojen tai luovutusvoittojen verotuksesta. Niissä veronmaksu tapahtuu samassa yhteydessä, kun verovelvollinen saa hallintaansa käteisiä rahavaroja.” (08/2018)

”Perintö- ja lahjavero on ongelmallinen erityisesti sellaisille verovelvollisille, joilla ei ole käytettävissään likvidejä varoja, joilla verot voidaan tarvittaessa maksaa ”päältä pois”. Sitä vastoin varakkaat verovelvolliset voivat aina valita, maksavatko he verot muista varoistaan vai haluavatko he myydä perintönä tai lahjana saamaansa varallisuutta.” (08/2018)

Neljännessä esimerkissä kirjoittaja hyödyntää tehokeinona jälleen paradoksaalisuutta, lukijalle luodaan kuva artikkelissa käsiteltyjen verojen erilaisesta kohtelusta suhteessa muuhun verotukseen. Lukijalle myös toiston avulla muistutetaan jälleen järjestelmän suosivan eliittiä: heillä on enemmän vaihtoehtoja kuin tavallisella kansalaisella.

”Lisäksi merkittävä ongelma on, että perintö- ja lahjaverotus on kansainvälisesti poistumassa oleva veromuoto. Näin ollen Suomen perintö- ja lahjavero on varsin helppoa välttää siten, että varallisuuden siirtymisajankohtana sekä perinnön tai lahjan antaja että saaja asuvat sellaisessa maassa, jossa ei ole perintö- ja lahjaverotusta.” (08/2018)

”Suomen kannalta erityisen ongelmallista on, että lähinaapureissamme Ruotsissa, Norjassa ja Virossa ei ole enää perintö- ja lahjaveroa. Asuinpaikan pysyvä tai väliaikainen muuttaminen on käytännössä mahdollinen verosuunnittelumuoto vain varakkaille verovelvollisille.” (08/2018)

”Vero, joka kannustaa varakkaita muuttamaan pois Suomesta, on tietysti huono vero. Samalla se on myös epäoikeudenmukainen vero, koska sen välttäminen on mahdollista vain varakkaille kansalaisille.” (08/2018)

Viidennen esimerkin lainaukset luovat lukijalle kuvaa eliitin kyvystä valikoida suhtautumisensa verojen maksuun, he joko maksavat ne tai eivät. Jälleen artikkelin kirjoittaja luottaa toiston voimaan, lukijaa edelleen muistutetaan tasa-arvoisen verokohtelun irvikuvasta, jossa eliitti tekee kaikkensa välttääkseen veronmaksun, mutta nämä keinot eivät ole tavallisen kansalaisen hyödynnettävissä. Viidennen esimerkin lainaus kuitenkin paljastaa artikkelin päällimmäisen argumentin: perintövero tulee poistaa, jotta sen epäkohdista päästään eroon.

*”Vauraiden sukujen superlobbari Anders Blom: Taloudellinen eliitti **on ottanut Suomessa vallan.**” (09/2018)*

Kuudennessa esimerkissä aloitetaan tarkastelemaan parhaiten ”Eliitti vastaan tavallinen kansalainen”- diskurssia tukevaa artikkelia numero yhdeksän. Tässä esimerkissä Helsingin Sanomien luomaa ”Eliitti vastaan tavallinen kansalainen”- diskurssia vahvistetaan kertomalla haastatellun henkilön asiantuntijuudesta. Puhujakategorioilla oikeuttamisella viitataan tiettyihin puhujakategorioihin liitettyyn oikeuteen hallita arvostettua asiantuntemusta. Arvostusta nauttivasta puhujakategoriasta muodostettu viesti saa helpommin vakuuttavan leiman kuin vähemmän arvostusta nauttivasta kategoriasta luotu viesti, kategoriat ja niiden arvostukset ovat riippuvaisia kulttuurista ja tilanteesta. (Jokinen, 2016, 346-347) Superlobbari antaa haastatellusta asiantuntijasta kuvan oman alansa parhaana tai parhaimpiin kuuluvana toimijana. Lukijalle luodaan hyvin vahva kuva salatun tiedon paljastumisesta, lobbareita pidetään mediassa usein ongelmallisina toimijoina, joten puhujan korottaminen alansa parhaaksi edelleen vahvistaa lukijan käsitystä tiedosta, joka tulee ”suoraan huipulta”. Lainauksen korostettu osuus tästä otsikosta myös herättää lukijan, kuitenkin tulee miettiä sananvalintaa: vielä aggressiivisempi ja enemmän päätökseen vetoava valinta olisi ollut: ”on varastanut Suomessa vallan”.

”Anders Blomin mukaan eturyhmät, kansanedustajat ja hallitus tekevät tukea vastaan toisilleen muun muassa ”ystävällistä lainsäädäntöä ja poikkeuksia.” (09/2018)

*”Taloudellinen eliitti otti vähitellen Suomen kolmikantaisen päätöksentekomallin tuottaman **sisäpiiritiedon** avulla vallan poliittisessa päätöksenteossa itselleen.” (09/2018)*

Seitsemännessä esimerkissä artikkelin kirjoittaja aloittaa vetoamalla lukijan logokseen, tavoitteena on tehdä lukijalle todeksi argumentin logiikkaa, artikkelissa on siis luotu todeksi eliitin tapa tehdä toisilleen hyödyllisiä palveluksia, saadakseen myöhemmin itselleen edullisia vastapalveluksia. Diskurssia Eliitin kyvystä viedä valtaa vahvistetaan erityisesti lainauksessa korostetun sananvalinnan avulla. Lukijalle tehdään selväksi, ettei kaikki informaatio ole ollut kaikkien saatavilla.

”Turkulainen kokoomusvaikuttaja ja viestintäyrittäjä Anders Blom toimi suurehkojen sukuyritysten etujärjestön Perheyrittäjien Liiton (PL) toimitusjohtajana sen kulta-aikana

vuosina 2003-2010. Tuolloin varakkaiden suomalaisten omistajayrittäjien verotusta alettiin keventää monin eri tavoin, muun muassa poistamalla varallisuusvero ja laskemalla yritysten sukupolvenvaihdosten reaaliset perintöverot muutamaa prosenttiin.” (09/2018)

Kahdeksannessa esimerkissä artikkelin kirjoittaja vahvistaa diskurssia korostamalla haastatellun henkilön saavutuksia, jotta lukija kykenee asettautumaan hänen viestimiensä asioiden taakse. Kuten aiemmin mainittiin puhujana toimivan henkilön ammattinimike koetaan usein kiistanalaiseksi julkisessa keskustelussa, joten retoriikan kannalta on loogista tuoda esille hänen saavutuksiaan ja samalla kuitenkin muistuttaa lukijaa hänen toimimisestaan tavoitettua kohdeyleisöä vastaan.

*”Suomessa se päättää, jolla on eniten valtaa ja voimaa vaikuttaa poliittisten päätösten valmisteluun. Esimerkiksi ensi kevään eduskuntavaalien hallitusohjelmaan vaikutetaan juuri nyt, sillä nyt tehtävien valmistelujen pohjalta seuraava hallitusohjelma kasataan. Tämä vaikuttamistyö tehdään paljolti **julkisuudelta piilossa**, erilaisten taloudellisten eturyhmien vaikuttaessa politiikan sisäpiiriin kykyjensä mukaan.” (09/2018)*

”Suomen erityispiirre pienenä maana on se, että eliitin jäsenet tuntevat liki kaikki toisensa. Siksi henkilökohtaisilla suhteilla on suuri merkitys.” (09/2018)

Yhdeksännes esimerkki kuvaa artikkelin kirjoittajan kykyä hyödyntää toistoa tehokeinona. Eliitin toiminnasta annetaan jälleen salamyhkäinen kuva (korostettu osuus) ja lukijalle tehdään todeksi vallan siirtyminen tämän kansalle epähyödyllisiä päätöksiä masinoivan eliitin käsiin. Toisessa lainauksessa puhujan asiantuntemus on kantavana voimana, ”lobbari” kertoo jälleen lukijalle sisäpiirin sisäisistä toiminnoista ja raottaa hieman salamyhkäisyyden verhoa.

”Valtiovarainministeriö alkoi valmistella uutta verosopimusta Portugalin kanssa sen jälkeen, kun Helsingin Sanomat kertoi kolmen ison pörssiyhtiön entisen toimitusjohtajan muuttaneen lyhyen ajan sisällä Portugaliin. Viime marraskuussa kävi ilmi, että kolme vuorineuvosta eivät maksa Suomeen veroa 400 000 -700 000 euron vuosieläkkeistään.” (18/2018)

Kymmenes esimerkki vahvistaa aiemmin esitettyä argumenttia eliitin kyvystä välttää veroja. Artikkelissa käsitellyt henkilöt välttävät verojen maksamisen aiemmin mainitulla keinolla yksinkertaisesti muuttamalla pois maasta, jälleen vahvistetaan argumenttia

epäreilujen keinojen käyttämisestä, sillä tavallinen kansalainen ei voi noin vain valita asuinmaataan ja toisekseen eliitti saa tästä muuttamisesta suhteellisesti paljon enemmän etua.

*”Uudistusta tervehdittiin ilolla piensijoittajien piirissä – hekin saavat **osittain samanlaista verokohtelua** kuin vauraammat sijoittajat esimerkiksi vakuutuskuorien kanssa.” (21/2018)*

”Vähemmälle huomiolle on jäänyt tyytyväinen hyrinä, jolla uudistuksen ottivat vastaan myös isojen pääomien haltijat. Jotkut heistä ja heidän edunvalvojistaan ovat kertoneet HS:lle, että osakesäästötilien kannattaminen kuvastaa pääoman omistajien taktiikanvaihdosta heidän omassa veropolitiikassaan: hyökkäyksestä on siirrytty puolustusasemiin.” (21/2018)

Yhdestoista esimerkki nojaa retoriikaltaan aiemmin artikkelissa yhdeksän todeksi luodun toistoon. Kantavana argumenttina on eliitin kyky harhauttaa julkista keskustelua ”väärään suuntaan”, tämä kerrotaan kuitenkin retoriikan keinoin vajavaisesti. Esimerkin artikkelissa ei nimittäin hyödynnetä asiantuntijuutta vaan viitataan vain yleisesti tietolähteenä toimineisiin henkilöihin. Korostettu osuus ensimmäisestä lainauksesta kuvaa hyvää harkintaa artikkelin kirjoittajan sananvalintojen suhteen, nyt tavallisen kansan edustajan on mahdollista saada edes osa eliitin nauttimista eduista.

*”Trumpin vanhemmat siirsivät lapsilleen yhteensä **yli miljardin dollarin** omaisuuden, josta he olisivat silloisen lainsäädännön mukaan voineet joutua maksamaan lehden mukaan 55 prosentin lahja- ja perintöveroa eli yhteensä **ainakin 550 miljoonaa dollaria**. Monenlaisten verotuksellisten manöövereiden jälkeen Trumpit maksoivat veroa lopulta 52 miljoonaa dollaria eli **vain 5 prosenttia**, New York Times summaa.” (25/2018)*

*”Erilaisilla **keinotteluilla ja peiteyhtiöillä** Fred Trump **vältti verot kokonaan** useista lapsilleen siirtämistään suurista rahasummista.” (25/2018)*

Kahdestoista esimerkki vahvistaa luotua diskurssia hyödyntämällä esimerkkiä, jossa kuvataan julkisessa keskustelussa hyvin kiistanalaisen henkilön toimintaa. Artikkelin kirjoittajan esioletus lukijan mielipiteestä Donald Trumpin suhteen: epäilyttävää toimintaa harrastava henkilö. Erityisenä tehokeinona voidaan mainita tavalliselle kansalaiselle käsittämättömältä kuulostavat luvut (korostettuina lainauksissa). Artikkelin vahvistaa

erityisen hyvin diskurssia, sillä se kuvaa lukijalle tilannetta, jossa eliitin edustaja toimii kuin ”laajan ongelman”- diskurssissa esitetyt suuryhtiöt: saa haltuunsa suuria rahamääriä, mutta maksaa erittäin vähän veroja.

Eliitti vastaan tavallinen kansalainen- diskurssia Helsingin Sanomat vahvistaa nojaamalla laajaan retoriseen keinojen valikoimaan. Voidaan todeta, että lukijalle saadaan luotua todeksi kuva, jossa lukijan käsitys päätöksenteosta on vajavainen. Taustalla orkesteria soittaa pieni joukko, jonka tavoitteena on oman edun tavoittelu. Lukijan tuki diskurssille vahvistuu erilaisten asiantuntijuuden muotojen hyödyntämisen, sekä oivien sananvalintojen avulla. Myös samaistuttavat tarinat, joilla vaikutetaan lukijoiden tunteisiin omien kokemusten kautta olivat retoriikan keskiössä tätä diskurssia vahvistettaessa. Aineiston analysoinnissa oli mielenkiintoista havaita, ettei Helsingin Sanomat ollut kuitenkaan hyödyntänyt tunnettujen Suomalaisten henkilöiden harjoittamaa verosuunnittelua tämän diskurssin vahvistamisessa.

5. Yhteenveto ja johtopäätökset

Tämän kandidaatintutkielman tavoitteena oli tutkia Helsingin Sanomien julkaisemia verosuunnittelua käsitteleviä artikkeleita vuodelta 2018. Tutkimuksen päätutkimuskysymys oli ”Minkälaisia diskursseja verosuunnittelusta esitetään Helsingin Sanomien lukijoille?”. Tästä syystä varsinainen tutkielma aloitettiin esittelemällä verosuunnittelun ja veronkierron määritelmät teorian kautta. Kun verosuunnittelun ja veronkierron välille oltiin tehty ero, oli loogista siirtyä esittelemään valittua tutkimusmenetelmää tarkemmin.

Empiirisessä osiossa pyrittiin analysoimaan ainestoa diskurssianalyysin keinoin. Diskurssianalyysin esittelyssä ongelmallista oli aineistoin tietynlainen hajanaisuus, sillä artikkelin keskipituus oli noin kolme tekstisivua ja osassa artikkeleita vahvistettiin useampaa löydettyä diskurssia. Tästä syystä aineiston analyysin osuudessa pyrittiin tuomaan, jokaisesta diskurssista sitä parhaiten vahvistanut artikkeli. Mielenkiintoisin huomio kaikista tutkimuksen löydöksistä oli Helsingin Sanomien suhtautumisen vaihtelu ”Kansallisen edun”- diskurssin sisällä, osa artikkelien kirjoittajista ei kokenut verosuunnittelun mahdollistamista lainkaan ongelmalliseksi, mikäli siitä olisi hyötyä oman valtion kilpailukyvyille.

Toisena tutkimuskysymyksenä oli ”osataanko artikkeleissa hyödyntää retorisia keinoja luotujen diskurssien tukena?”. Helsingin Sanomista aineistoon kerätyistä artikkeleista oli helppo tunnistaa empiriaosuudessa esitetyt neljä diskurssia: Laajan ongelman, Valtiot osana ongelmaa, Kansallisen hyödyn ja Eliitti vastaan tavallinen kansalainen. Kuitenkin on todettava, että retorisen vaikuttamisen keinojen tutkiminen ja analysointi jäi pelkän tekstissä hyödynnetyn kielenkäytön ja sananvalintojen tasolle. Tämä johtuu siitä, että useimmiten artikkeleissa käytetyt kuvat olivat rakennuksien ulkopuolia tai haastateltavia henkilöitä. Myös grafiikan käyttö oli hyvin vajavaista: ainoastaan lyhyitä laskelmataulukoita tietyn lainsäädännön vaikutuksesta löytyi aineistosta. Tähän varmasti vaikuttaa jokin toimituksen sisäinen linjaus, sillä kuten mainittu artikkeleilla oli useita eri kirjoittajia.

Retorisia keinoja käytettiin artikkeleissa diskurssien tukena ja useissa artikkeleissa oli löydettävissä selkeää retoristen keinojen hyödyntämistä. Osassa ainestoa retorisia

keinoja hyödynnettiin jopa niin hyvin, että useampaa keinoa yhdisteltiin yhden artikkelin sisällä lukijan tuen takaamiseksi.

5.1 Mahdolliset jatkotutkimuskohteet

Tutkielmalle voisi esittää tietynlaisena kritiikkinä lukijakunnan tarkastelun puutteen. Tutkielmassa on nyt tarkastelu tuotettuja diskursseja tutkijan oman subjektiivisen näkemyksen lävitse, eikä diskurssien varsinaisesta onnistumisesta tai retoriikan tehokkuudesta voida vetää täysin pitävää johtopäätöstä. Tästä syystä olisi varsin luonteva toteuttaa jatkotutkimus, joka käsittelisi lukijakunnan suhtautumista artikkeleihin. Tällainen tutkimus antaisi paremman kuvan artikkelien vaikutuksesta lukijakuntaan ja siinä olisi helpompaa käsitellä yksittäisen artikkelin vaikutusta, mikäli tutkimukseen saataisiin riittävän kattava määrä haastateltavia lukijoita.

6. Lähdeluettelo ja liitteet

Aristoteles. (1997) Retoriikka ja runousoppi. Suomentanut: Hohti, P & Myllykoski, P. Helsinki. Gaudeamus.

Col, B & Patel, S. (2019) Going to haven? Corporate social responsibility and tax avoidance. *Journal of business ethics*. Vol. 154 (4), 1033-1050.

Doyle, E. Hughes, J & Glaister, K. (2009) Linking ethics and risk management in taxation: Evidence from an exploratory study in Ireland and the UK. *Journal of business ethics*. Vol. 86 (2), 177-198.

Eskola, J. & Suoranta, J. (1998) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä. Gummerus.

Green, S. E. & Li, Y. (2011) Rhetorical institutionalism: Language, Agency, and Structure in Institutional Theory since Alvesson 1993. *Journal of Management Studies*, Vol. 48 (7), 1662-1697.

Hardeck, I & Hertl, R. (2014) Consumer reactions to corporate tax strategies: effects on corporate reputation and purchasing behavior. *Journal of Business Ethics*. Vol 123 (2), 309-326.

Jenkins, R. & Newell, P. (2013) CSR, tax and development. *Third World Quarterly*, Vol. 34 (3), 378-396.

Jokinen, A. Juhila, K & Suoninen, E. (2016) Diskursiivinen maailma: Teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet. Teoksessa Jokinen, A. Juhila, K & Suoninen, E. *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere. Vastapaino.

Jokinen, A. & Juhila, K. (2016) Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta. Teoksessa Jokinen, A. Juhila, K & Suoninen, E. *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere. Vastapaino.

Jokinen, A. (2016) Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen. Teoksessa Jokinen, A. Juhila, K & Suoninen, E. *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere. Vastapaino.

Kakkuri-Knuuttila, M-L. (1998) Argumentointi ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot. Helsinki. Gaudeamus.

Kakkuri-Knuuttila, M-L, & Heinlahti, K. (2006). Mitä on tutkimus? Argumentaatio ja tieteenfilosofia. Helsinki. Gaudeamus.

Knuutinen, R. (2013) Veron minimointi ja yrityksen yhteiskuntavastuu. *Verotus 2/2013*, 177-191.

Knuutinen, R. (2014) *Verotus ja yrityksen yhteiskuntavastuu*. Helsinki. Lakimiesliitto.

Kosonen, K. (2013) Veroparatiisit, verosuunnittelu ja veronkierto. *Kansantaloudellinen aikakauskirja*, Vol. 109 (3), 383-398.

Lehti, L. (2013) Genre ja eetos. Diskursiivisia imagonrakennuskeinoja poliitikkojen blogeissa. *Virittäjä* 1/2014.

Mediaauditfinland. (2019) Levikkitilasto. LT2018. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 12.5.2019] Saatavilla: <http://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2019/05/LT-tilasto-2018.pdf>

- Metsämuuronen, J. (2006) Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Helsinki. International MetHelp Ky.
- Mills, L. (1996) Corporate tax compliance and financial reporting. National Tax Journal, Vol. 49 (3), 421-435.
- Schreier, M. (2012) Qualitative content analysis in practice. Lontoo. SAGE Publications.
- Syrjä, P. (2010) Pienten osakeyhtiöiden verosuunnittelu- empiirinen tutkimus. Väitöskirja. Lappeenrannan teknillinen yliopisto, kauppatieteellinen tiedekunta.
- Tuomi, J & Sarajärvi, A. (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki. Tammi.
- Virsu, V. (2013) Sitouttamisretoriikka yritysviestinnässä. Väitöskirja. Turun Yliopisto.
- Virtanen, A. (2002) Laskentatoimi ja moraali. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto.
- Äikäs, T. A. (2004) Imagoa etsimässä: Kaupunki ja aluemarkkinoinnin haasteista mielikuvien mahdollisuuksiin. Helsinki. Suomen kuntaliitto.

Liite 1. Helsingin Sanomat, Google ohjasi 16 miljardin euron voitot Bermudalle ja vältti miljardien eurojen verot. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 6.3.2019] Saatavilla: <https://www.hs.fi/talous/art-2000005511071.html>

Liite 2. Helsingin Sanomat, Suomi voisi nousta EU:n veropolitiikan veturiksi. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 6.3.2019] Saatavilla: <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000005513102.html>

Liite 3. Helsingin Sanomat, EU vapautti kahdeksan maata veroparatiisien mustalta listalta, mukana vuotaneista asiakirjoista tunnettu Panama. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 6.3.2019] Saatavilla: <https://www.hs.fi/talous/art-2000005535535.html>

Liite 4. Helsingin Sanomat, Katajanokalle nousseen kerrostalon urakoitsijana suhmuroi outo yrittäjä – konkurssi jätti kymmeniä alihankkijoita puille paljaille. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 6.3.2019] Saatavilla: <https://www.hs.fi/koti/art-2000005577451.html>

Liite 5. Helsingin Sanomat, Brysselistä kovat moitteet EU-maille, jotka ovat verosuunnittelullaan helpottaneet Appela, Googlea ja Facebookia toimimaan Euroopassa. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 6.3.2019] Saatavilla: <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005594229.html>

Liite 6. Helsingin Sanomat, Pian piensijoittajakin voi ostaa ja myydä osakkeita ilman veroja – Valtiovarainministeriö kaavailee osakesäästämiseen isoa muutosta. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 6.3.2019] Saatavilla <https://www.hs.fi/talous/art-2000005596711.html>:

Liite 7. Helsingin Sanomat, EU-komissio haluaa torjua digijättien verokeinottelua uudella verolla – OECD tyrmää suunnitelmat. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 6.3.2019] Saatavilla: <https://www.hs.fi/talous/art-2000005608296.html>

Liite 8. Helsingin Sanomat, Perintö- ja lahjaveron ongelma on epäoikeudenmukaisuus. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 6.3.2019] Saatavilla: <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000005617763.html>

Liite 9. Helsingin Sanomat, Vauraiden sukujen superlobbari Anders Blom: Taloudellinen eliitti on ottanut Suomessa vallan. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 6.3.2019] Saatavilla: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000005620917.html>

Liite 10. Helsingin Sanomat, Verotuksen tiekartan on luotava vakautta. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 6.3.2019] Saatavilla: <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000005627710.html>

Liite 11. Helsingin Sanomat, Digiyrityksiä on vastedeskin verotettava niiden kotimaissa. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 6.3.2019] Saatavilla: <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000005672131.html>

Liite 12. Helsingin Sanomat, Hallitus esiintyi yhtenäisenä EU:n rahoituskeskustelussa: tavoite on saada budjettia pienemmäksi ja Suomen maksuosuus kohtuulliseksi. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 6.3.2019] Saatavilla: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000005673843.html>

Liite 13. Helsingin Sanomat, Verokilpailu syö pohjaa hyvinvoinnilta. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 6.3.2019] Saatavilla: <https://www.hs.fi/paivanlehti/14052018/art-2000005678692.html>

Liite 14. Helsingin Sanomat, Uudistuksia haetaan liian herkästi veroratkaisuilla. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 6.3.2019] Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000005681291.html>

Liite 15. Helsingin Sanomat, Verotietojen avoimuutta pitää edistää. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 6.3.2019] Saatavilla: <https://www.hs.fi/paivanlehti/16052018/art-2000005680999.html>

Liite 16. Helsingin Sanomat, SDP haluaa verottaa omistamista tiukemmin – porsaanreikiä tukkimalla voisi alentaa työn verotusta, puolue uskoo. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 6.3.2019] Saatavilla: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000005681969.html>

Liite 17. Helsingin Sanomat, Kansanedustaja Timo Harakka haluaa eroon lobbareiden veroeduista – SDP:n vero-ohjelman arkkitehti kehottaa jokaista puoluetta tutustumaan verotuksen ”pyhään kirjaan”. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 6.3.2019] Saatavilla: <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000005686394.html>

Liite 18. Helsingin Sanomat, Eduskunta hyväksyi Portugaliin muuttaneiden eläkeläisten veroedun poistamisen. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 6.3.2019] Saatavilla: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000005699401.html>

Liite 19. Helsingin Sanomat, Kokoomuksen ex-ministeri Lenita Toivakka ei lähde enää ehdolle vaaleissa -jättää politiikan kokonaan. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 6.3.2019] Saatavilla: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000005797155.html>

Liite 20. Helsingin Sanomat, Veronkiertoa koskevaa lakia on täsmennettävä. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 6.3.2019] Saatavilla: <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000005815410.html>

Liite 21. Helsingin Sanomat, Suomen verojärjestelmä on poikkeuksellinen, ja se tarjoaa mahdollisuuden välttää pääomatulo- ja perintöverot. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 6.3.2019] Saatavilla: <https://www.hs.fi/talous/art-2000005816920.html>

Liite 22. Helsingin Sanomat, Verovälttelyn kitkeminen mahdollistaa veroalennukset. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 6.3.2019] Saatavilla: <https://www.hs.fi/paivanlehti/09092018/art-2000005820251.html>

- Liite 23.** Helsingin Sanomat, Puheenjohtaja Jean-Claude Juncker painoi EU:n komission arvosanaa alaspäin. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 6.3.2019] Saatavilla: <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000005828263.html>
- Liite 24.** Helsingin Sanomat, Orpo myönsi, että käytettävissä olevat tulot alenevat kolmasosalla suomalaisista – Heinäluoma riemastui myönnytyksestä. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 6.3.2019] Saatavilla: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000005832121.html>
- Liite 25.** Helsingin Sanomat, New York Timesin jätiselvitys väittää Trumpin menestystarinaa valheelliseksi, mutta haittaako se presidenttiä? HS käy läpi selvityksen pääkohdat ja mahdolliset seuraukset. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 6.3.2019] Saatavilla: <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005850802.html>
- Liite 26.** Helsingin Sanomat, Miten Suomi pärjää verokilpailussa? EK julisti viiden keinon selviytymissuunnitelman. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 6.3.2019] Saatavilla: <https://www.hs.fi/paivanlehti/12102018/art-2000005860484.html>
- Liite 27.** Helsingin Sanomat, The New York Timesin toimittaja saapui Suomeen ihmettelemään verotietojen julkisuutta – eikä tätä ”merkillistä ilmiötä” ole ihan helppo selittää. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 6.3.2019] Saatavilla: <https://www.hs.fi/talous/art-2000005884381.html>
- Liite 28.** Helsingin Sanomat, Veroja on vältelty maailman sivu, ja siitä muistuttavat Britannian ikkunattomat homeloukot ja Amsterdamin kanavien kapeat talot. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 6.3.2019] Saatavilla: <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005885627.html>
- Liite 29.** Helsingin Sanomat, Rikkaiden vaurastuminen kiihtyi uuteen ennätykseen – Tuhannen eniten ansainneen tulot kaksinkertaistuivat viidessä vuodessa. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 6.3.2019] Saatavilla: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000005885720.html>
- Liite 30.** Helsingin Sanomat, Kaupunki voi valistaa helsinkiläisiä. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 6.3.2019] Saatavilla: <https://www.hs.fi/paivanlehti/06112018/art-2000005889201.html>
- Liite 31.** Helsingin Sanomat, Finnwatch arvostelee Danske Bankia: Pankki tiesi Viron konttorin rahanpesusta vuosia eikä maininnut niistä mitään vuosiraporteissaan. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 6.3.2019] Saatavilla: <https://www.hs.fi/paivanlehti/21112018/art-2000005905331.html>
- Liite 32.** Helsingin Sanomat, Oppositio syytti hallituksen avaavan ovet ulkomaisille veronkiertäjille – Onko hallitus veronkiertäjien vai isänmaan asialla? [Verkkajulkaisu] [Viitattu 6.3.2019] Saatavilla: <https://www.hs.fi/talous/art-2000005908468.html>

Liite 33. Helsingin Sanomat, Portugali ei hyväksynyt uutta verosopimusta Suomen kanssa – Suomi panee maahan muuttaneet eläkeläiset verolle heti vuodenvaihteessa. [Verkojulkaisu] [Viitattu 6.3.2019] Saatavilla: <https://www.hs.fi/talous/art-2000005917575.html>